

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

Komentovaný překlad: “Grace, Take a Law”

Annotated translation: “Grace, Take a Law”

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autorka: Adéla Michalíková

Vedoucí práce: PhDr. Eva Kalivodová, Ph. D.

Zadání bakalářské práce

Zadaný text přeložte do češtiny a svůj překlad doplňte překladatelským komentářem v rozsahu min. 20 normostran. V komentáři nejprve celkově charakterizujte výchozí text: uveďte, s jakou funkcí (cílem) byl text napsán a jaké stylistické postupy autor/ka volí k dosažení svého záměru. Dále popište, na jaké problémy jste v překladu narazil/a, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedl/a na úrovni lexika, syntaxe a především v rovině stylistické v závislosti na funkci textu v české komunikační situaci. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Citovaná vlastní řešení, která budete uvádět jako důkazy vámi zvolených postupů, opatřete odkazy ke stránkám překladu i originálu. Komentář opatřete na závěr bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně internetových.

Kromě dodržení formálních náležitostí stanovených Pravidly pro organizaci studia FF UK (Čl. 19) připojte ke každému vázanému exempláři práce vždy dvě kopie výchozího textu: jednu napevno svázanou s ostatními listy a druhou volně vloženou.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 23. května 2013

.....
Adéla Michalíková

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Evě Kalivodové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také děkuji knihovně Amerického centra za dlouhodobou výpůjčku.

Abstrakt (česky)

Tato bakalářská práce obsahuje překlad části kapitoly “Grace, Take a Law“ a jeho komentář. Text pochází z knihy *White House Ghosts: Presidents and Their Speechwriters* od amerického novináře Roberta Schlesingera. Komentář obsahuje překladatelskou analýzu, která vychází z díla Christiane Nordové. Dochází k závěru, že se jedná o expresivní text zakotvený ve výchozí kultuře. Dále se komentář věnuje různým překladatelským problémům a posunům.

Abstract (in English):

This bachelor’s thesis consists of a translation of a part of the chapter called “Grace, Take a Law” and a commentary on the translation. The text comes from *White House Ghosts: Presidents and Their Speechwriters* written by Robert Schlesinger, an American Journalist. The commentary contains translation analysis based on the work of Christiane Nord. It concludes that the text is expressive and embedded in the source culture. The commentary also covers various translation problems and shifts.

Klíčová slova:

Franklin D. Roosevelt, poradci prezidenta pro proslovy, překlad, translologie, analýza textu, metody překladu, posuny

Key words:

Franklin D. Roosevelt, presidential speechwriters, translation, translation studies, texty analysis, method of translation, shifts

Obsah

Úvod.....	8
1. Text překladu.....	9
2. Překladatelská analýza originálu	24
2.1. Vnětextové faktory originálu	24
2.1.1. Autor a vysílatel	24
2.1.2. Médium.....	25
2.1.3. Místo a čas.....	25
2.1.4. Funkce textu	25
2.1.5. Adresát – předpokládaný čtenář	26
2.2. Vnětextové faktory překladu.....	26
2.2.1. Autor a vysílatel	26
2.2.2. Místo a čas.....	27
2.2.3. Funkce překladu	27
2.2.4. Adresát – předpokládaný čtenář	28
2.3. Vnitrotextové faktory	28
2.3.1. Téma a obsah.....	28
2.3.2. Presupozice.....	28
2.3.3. Kompozice.....	29
2.3.4. Neverbální a suprasegmentální prvky	30
2.3.5. Lexikum.....	30
2.3.6. Modalita.....	31
2.3.7. Syntax	31
2.3.8. Intertextovost.....	32
2.3.9. Expresivita.....	32
3. Překladatelská strategie	33
4. Hlavní překladatelské problémy.....	34
4.1. Překlad pojmů „speechwriter“ a „ghostwriter“	34
4.2. Zkratka FDR.....	35
4.3. Překlad vlastních jmen	36
4.4. Idiomy	38
4.5. Expresivita.....	40

4.6. Syntax.....	40
4.7. Překlad citací z jiných textů	41
4.8. Kulturní neekvivalence	42
5. Typologie překladatelských posunů	45
Závěr	46
Resumé.....	47
Bibliografie	48
Příloha.....	50

Úvod

Tato bakalářská práce obsahuje komentovaný překlad části první kapitoly z knihy amerického novináře Roberta Schlesingera *White House Ghosts: Presidents and their speechwriters* (2008). Za textem překladu následuje komentář k překladu. Jeho první částí je překladatelská analýza originálu, následuje představení překladatelské metody, typologie hlavních překladatelských problémů, které se vyskytly, a příklady jejich řešení a nakonec rozbor překladatelských posunů, k nimž v práci došlo.

Text originálu jsem si vybrala z knihovny Amerického centra v Praze po konzultaci s tamním knihovníkem. Práce Roberta Schlesingera mě zaujala obsahem – jedná se o vůbec první knihu na toto téma, navíc velmi pozitivně hodnocenou kritiky, navíc je velmi čtivá.

1. Text překladu

„Grace, piště si zákon“

1. června 1932

Na sjezdu demokratů v Chicagu přednesli nominovaní kandidáti své proslovy a pak se několik hodin u řečnického pultíku střídali jejich příznivci. Ve tři ráno zuřily kolem chicagského stadionu hromy a blesky. První kolo tajné volby začalo až ve 4:28 a zabředlo do námitek proti platnosti volebních hlasů.

V sídle Rooseveltových ve městě Hyde Park ve státě New York mezitím soudce Samuel Rosenman připravoval projev a potýkal se s jeho zakončením, aniž by měl jistotu, že bude vůbec přednesen.

Celý večer strávil s guvernérem Franklinem D. Rooseveltem a některými členy jeho rodiny – s jeho ženou Eleanor, matkou Sarou, dvaadvacetiletým synem Elliotem – a se svou manželkou Dorothy Rosenmanovou. V rádiu poslouchali, jak probíhají jednání mezi demokraty. Když nad Chicagem řádila bouřka, Elliot spal natažený na židli a paní Rosenmanová dřímala v křesle naproti svému manželovi. Ten si ráno poslal do nejbližšího lahůdkářství pro hot-dogy a pak se vzdálil do malé, neformální jídelny, aby proslov pro Roosevelta dokončil.

Franklin Roosevelt se poprvé s Rosenmanem setkal během své předvolební kampaně v roce 1928, kdy se ucházel o post guvernéra. Záležitostmi legislativy státu New York se FDR zabýval naposledy před patnácti lety a hledal tedy poradce, který by s ním cestoval, poučil ho o chodu státu a pomáhal mu psát proslovy. Rosenman sice neměl mnoho zkušeností s psaním projevů pro druhé lidi, zato byl v minulosti pět let státním zákonodárcem a tři roky z toho působil v legislativním výboru. Pečlivě oholená kulatá tvář a celkově upravený vzhled odrážely jeho smysl pro systematičnost. „Byl to spořádaný muž. Věděl, co chce i jak se věci mají,“ vzpomínal na něj o sedmdesát let později poradce David Ginsburg.

Poté, co F. D. Roosevelt vyhrál volby v roce 1928 a stal se guvernérem státu New York, pracoval Rosenman jako jeho poradce – pomáhal mu vypořádat se s politickým systémem města New Yorku a se státním zákonodárným sborem, také mu pomáhal psát projevy a veřejná prohlášení. V průběhu posledních dvou let guvernérova mandátu bydlel Rosenman přímo v jeho sídle. Neustálý kontakt

s Rooseveltem mu umožnil poznat, jak jeho nadřízený uvažuje a zejména jakým stylem mluví a píše. V březnu roku 1932, kdy Roosevelt kandidoval na prezidenta, navrhl Rosenman pozvat do Albany, hlavního města státu New York, univerzitní profesory, aby s FDR prodiskutovali otázky týkající se celých USA, které by jako prezident musel řešit. Tato skupina odborníků z různých oblastí vešla do dějin jako Rooseveltův „Brain Trust“, tedy „Mozkový trust“.

Rosenman však musel projev dopsat nehledě na výsledek v Chicagu – jako pořádkumilovného člověka ho nedokončená práce rozčilovala. Navíc mu chyběl už jen závěr. Nakonec napsal: „Zaslibuji vás, zaslibuji sebe novému údělu pro americký lid.“

Slavné politické slogany většinou nejsou hned ze začátku vytesány do kamene a „New Deal“, neboli „Nový úděl“, nebyl výjimkou. Když Rosenman předal Rooseveltovi právě dopsané odstavce, guvernér je bleskově přelétl očima a dál už jim nevěnoval pozornost. Podobně jako ostatní známé fráze se New Deal neobjevil jen tak z ničeho nic, vlastně v něm jen rezonovalo to, o čem se mluvilo. Na stáncích bylo tehdy k dostání číslo časopisu *The New Republic*, jehož tématem byl článek od ekonoma Stuarta Chase nazvaný „Nový úděl Ameriky“. V roce 1933 FDR tvrdil zakladateli Mezinárodní společnosti Marka Twaina, že známý pojem pochází z Twainova románu *Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše*. Rosenman odmítal spekulace, že by fráze měla asociovat „Square Deal“ bratrance FDR Theodora nebo „New Freedom“ Woodrowa Wilsona, Rooseveltova velkého vzoru.

Raymond Moley, který se na přípravě Rooseveltova inauguračního proslovu podílel nejvíce (ze zvyku však napsání závěru přenechal někomu jinému), se později o autorství pojmu přihlásil a dodal, že spojil poprvé obě slova v politickém memorandu, které zaslal guvernérovi devatenáctého května. Doslova vzato měl pravdu, avšak tento výraz použil jen tak mimochodem – „Reakce není překážkou pro radikála. Je to výzva a provokace. Není to příslib nového údělu, ale připomínka nesplněných slibů.“¹

¹ V týdeníku *Saturday Evening Post* vycházely v roce 1939 na pokračování Moleyho memoáry nazvané *Po sedmi letech*. Rosenman vystříhl článek, v němž se Moley vyjadřoval o svém autorství „Nového údělu“, výstřížek poslal Rooseveltovi a komentoval ho: „Pokud si myslíte, že jste se sám zasloužil o to, že jste prezidentem, měl byste si přečíst přiložený článek, v němž se jakýsi Raymond Moley skromně vyjadřuje o své úloze v tomto procesu. Teď to vypadá, že hraje novou roli – stal se z něj mistr fikce!“ Rosenman, Samuel: složka 1933-40“, kartotéka prezidentského tajemníka, Knihovna FDR.

Zda něco z toho inspirovalo Rosenmana, není možné zjistit. Věta by však nevstoupila do historie, kdyby si další z Rooseveltových blízkých spolupracovníků prosadil svou.

Poté, co prvního července večer Rooseveltovi příznivci zajistili ve čtvrtém kole tajné volby jeho nominaci, prezidentský kandidát oznámil záměr letět do Chicaga a přednést tam na sjezdu projev. Bylo to riskantní – cestování letadlem bylo v té době stále ještě novinkou – a také netradiční. V davu, který v Chicagu druhého července přivítal letadlo s Rooseveltem na palubě, stála i nesourodá dvojice jeho spolupracovníků, každý se svým návrhem proslovu pro nominovaného kandidáta.

Jedním z nich byl profesor veřejného práva na Kolumbijské univerzitě Raymond Moley. Na rozdíl od ostatních intelektuálů uvažoval věcně a pronikavě a stál nohama na zemi. Měl pichlavé oči a kouřil silnou tmavou dýmku. S Rooseveltem se poprvé setkal v roce 1928 – tehdy mu pomáhal při přípravě plánu na zjednodušení státního soudního systému a také s projevem na toto téma. Ve dvacátých letech zpracoval studie o trestním právu v ohijském Clevelandu a také ve státech Missouri a Illinois. Řídil výzkum pro Kriminální výbor státu New York a také pracoval pro Federální výbor pro kriminalitu, jehož byl FDR předsedou.

Když se Roosevelt stal guvernérem, jmenoval Moleyho do Komise pro správu soudnictví státu New York a také do výboru, který měl za úkol zrevidovat systém podmínečného propouštění. O těchto záležitostech se s Moleym také někdy neoficiálně radil a občas ho požádal, aby mu napsal návrh proslovu. Na popud Rosenmana se Moley stal prvním členem skupiny „Brain Trust“, neboli „Mozkového trustu“, a následně i jeho vůdčí osobností, za níž do Rooseveltova sídla v Hyde Parku přicházeli další profesori.

V Chicagu ale čekal také Louis McHenry Howe, bývalý reportér, jenž byl Rooseveltovým poradcem déle než kdokoliv jiný. Poprvé se setkali před více než dvaceti lety, když byl FDR, tehdy mladý politik, senátorem v zastupitelstvu státu New York. Howe vycítil jeho velký potenciál a zavázal se zasvětit ho do politiky. Stal se jeho poradcem ve všech záležitostech i důvěrníkem a fungoval v různých rolích – zastupoval stratéga a psal pro něj projevy. Měřil zhruba 163 centimetrů, nevážil ani padesát kilo a neustále působil dojmem, že je nemocný. Po cyklistické nehodě v dětství mu na tváři zůstaly jizvy, což mu vyneslo přezdívku „středověký gnóm“, kterou neměl

moc v lásce. Zasvětil život „svému Franklinovi“ a žárlivě reagoval na každého, kdo se k němu dostal příliš blízko.

Rosenman, Moley a Howe tvořili poněkud nesourodou trojici a stýkali se, jen pokud to jejich společný zájem vyžadoval. Rosenman později o Moleym prohlásil, že „se někdy nechoval čestně“, ale že „skvěle psal... Byl tak trochu hypochondr, docela morous, měl velmi omezený smysl pro humor, a proto s ním nebylo jednoduché spolupracovat.“ Moley se naopak o Rosenmanovi vyjádřil, že je „očividně namyšlený a pokud jste ‚důležitá osoba‘, tak podlézá, a pokud ne, tak vás přehlíží.“ Na to, aby je Roosevelt mohl využít, však nepotřeboval, aby spolu vycházeli.

Když během sjezdu uviděl Howe kopii proslovu, který měl Roosevelt v Chicagu přednést, rozběsnil se: „Dobrý bože, to musím všechno dělat sám? Za každým odstavcem tohoto zmatku vidím Sama Rosenmana.“ Když Roosevelt přistál v Chicagu, měl už Howe hotový svůj vlastní návrh. Moleyho to znepokojilo, a tak se probíjaval davem k Rosenmanovi. „Musíte s tím něco udělat,“ řekl a vysvětlil mu, že se Howe chystá proslovy zaměnit. „Už jsem mu zkoušel říct, jak hloupý nápad to je, ale ničemu to nepomohlo. Táhle teď stojí s guvernérem a snaží se ho přesvědčit.“

Rosenmanovi se podařilo dostat se k otevřenému autu, které mělo odvézt Roosevelta (který měl už dvouhodinové zpoždění a žádný čas na odpočinek) na chicagský stadion. Howe se s ním dohadoval: „Říkám vám, že tohle je ten pravý Franklin. Je to o dost lepší než ta řeč, kterou máte teď – a můžete si to přečíst cestou.“

„Ale Louisi, já nedokážu přednést projev, ve kterém jsem sám nenapsal ani čárku a který jsem nikdy předtím nečetl,“ odvětil Roosevelt. „Znělo by to hloupě a je pošetilé si myslet, že jsem toho schopný.“

Howe se však nenechal odbýt. Guvernér souhlasil, že si text přečte cestou do haly, kde se konal sjezd. V následujících letech FDR s chutí vzpomínal na to, jak projížděl zaplněnými ulicemi Chicaga, usmíval se, smekal klobouk a mával davům a přitom nenápadně pročítal Howeovu řeč, kterou měl položenou na klíně.

Rosenman s Moleym stáli vzadu v sále a zhrozili se, když Roosevelt začal číst Howeův proslov. Po minutě se však vrátil k textu, který ti dva dobře znali – z Howeova textu vytrhl jen první stránku a dál pokračoval podle jejich návrhu, který obsahoval také příslib „Nového údelu“, jenž vešel do historie.

Proslovy během kampaní a pak i v Bílém domě odrážejí nejen politické směřování, ale slouží také jako mechanismus k prosazení určité strategie: přednesený

projev dodá konkrétnější podobu probíhajícím debatám – alespoň většinou. Hlavním tématem prezidentské kampaně roku 1932 byla hospodářská krize, která přivedla zemi na pokraj materiálního i duševního kolapsu. Jedním z témat hospodářské debaty byla otázka obchodního cla, která rozdělovala demokraty už po celou generaci.² Začátkem září předal Moley Rooseveltovi dva proslovy zaměřené právě na tuto otázku: inspirací pro první byl demokrat Corden Hull, senátor za Tennessee a stoupenec volného obchodu, jenž obhajoval desetiprocentní snížení všech cel; autorem druhého byl brigádní generál ve výslužbě Hugh Johnson, který cla plošně snižovat nechtěl a raději by o jejich podobě smlouval jednotlivě. Roosevelt si oba projevy pečlivě prohlédl, pak se podíval na Moleya a řekl mu, ať je zkombinuje. Takový požadavek však byl nesplnitelný, jak mu ostatně Moley řekl. Roosevelt dlouho váhal, až se nakonec v hotelu Pallace v San Francisku rozhodl pro Johnsonův přístup. Nebylo to naposled, kdy FDR nebo jiný prezident bezstarostně doufali, že se poradcům podaří při psaní projevu spojit nebe a dudy.

22. září večer se však v hotelu Pallace odehrála mnohem důležitější událost – Roosevelt se s Moleym poprvé bavil o svém inauguračním proslovu. Z nohou si odepnul své těžké ortézy a nařídil, aby odpojili telefon. I přesto, že celý den strávil kampaní, byl večer v nejlepší formě, a poté, co si rychle přečetl proslov na další den, začali se s Moleym zaobírat myšlenkami na to, co přednese, až bude za více než pět měsíců skládat prezidentský slib.³

Moley se pokaždé naježil, když se o něm řeklo, že „píše pro někoho proslovy“ nebo hůř, že je „píše za někoho“, jako kdyby byl scénárista tvořící texty, které politici přečtou slovo od slova. „Mojí prací bylo od začátku – a bylo tomu tak po celé čtyři roky – pečlivě projít návrhy, diskutovat s ním o faktech a myšlenkách a pomoci mu, aby jeho strategie vykrystalizovala,“ napsal Moley v roce 1939.

Tak bychom mohli popsat práci člověka, který píše proslovy pro prezidenta. Nepřímo to také znamená, že politika je se slovy pevně spojena – první bez druhého nevykouzlíte. Moley a další nebyli v Bílém domě za Roosevelta jen umnými pisálky, ale byli poradci, kteří mu pomohli vtělit jeho záměry do slov. Práce prezidentských poradců se vyvíjela společně s tím, jak v amerických domácnostech televize zastínila

² O sedmdesát pět let později [v roce 2008, pozn. překl.] Demokratická strana stále neměla na toto téma jednotný názor.

³ Předtím, než byl přijat Dvacátý dodatek ústavy (ratifikovaný v roce 1933, ale příliš pozdě na to, aby ovlivnil Rooseveltovo první funkční období), který mimo jiné stanovil datum inaugurace prezidenta, byli prezidenti uváděni do úřadu 4. března.

rádio, a s tím, jak se původní hrstka poradců Bílého domu postupně rozrostla na velkou skupinu specialistů, které každý z prezidentů využíval po svém. Díky tomu však také vyvstaly filozofické otázky – čími slovy vlastně prezident hovoří? A nejde jen o otázku autorství, ale hlavně o skutečné následky použitých slov ve světě. Na téma inauguračního proslovu přišla znovu řeč začátkem února při cestě vlakem z Warm Springs v Georgii do Jacksonville na Floridě. Moley potom přinesl návrh proslovu do Hyde Parku v neděli 26. února 1933, tedy šest dní před inaugurací.

Druhého dne po večeři se Moley a budoucí prezident uchýlili do knihovny, kde hořel krb. Roosevelt, sedící u skládacího karetního stolku, si pečlivě přečetl Moleyho návrh psaný na stroji a pak poznamenal, že by ho měl raději přepsat vlastní rukou. Howe měl přijet druhý den ráno a mohl by „dostat záchvat“, kdyby měl podezření, že projev napsal někdo jiný než FDR.

Takže zatímco si Moley hověl na pohovce před krbem, Roosevelt přepisoval řeč do poznámkového bloku. Oba usrkávali whisky a každou větu, někdy i každé slovo pečlivě zvažovali, než je FDR svěřil papíru. „Píše se ‚e‘ uvnitř slova ‚foreclose‘?“⁴ zeptal se budoucí prezident. Občas je při práci vyrušily telefonáty od členů budoucí vlády, ale nakonec se propracovali až ke konci projevu.

Když skončili, Moley vzal svůj originál, hodil ho na žhnoucí uhlíky v krbu a řekl: „Teď je ten projev váš.“

Roosevelt však nechtěl jen ošálit Louise Howea. Kopie projevu psaná jeho rukou, uložená v Knihovně Franklina D. Roosevelta v Hyde Parku, obsahuje na stroji psanou poznámku datovanou 25. března 1933 a podepsanou prezidentem, která zní: „Inaugurační proslov, jak jsem ho napsal v Hyde Parku v pondělí 27. února roku 1933. Začal jsem v devět hodin večer a skončil v půl druhé ráno. V následujících návrzích jsem ještě provedl malé změny, ale konečná podoba byla víceméně stejná jako tento originál.“ Tato poznámka vylučuje Moleyho a vytváří dojem, že FDR si napsal projev sám. To ostatně popisovaly i celé generace historiků, do té doby, než Moley – našťvaný, že Roosevelt zalhal – publikoval v roce 1966 svoje druhé vzpomínky na New Deal, kde vše uvedl na pravou míru.

Tento manévr se Rooseveltovi nepodobal a byl pod jeho úroveň, ale dobře ilustruje napětí, které často vzniká ohledně autorství v situaci, kdy prezident používá

⁴ Česky „odmítnout něco jako možnost“. [Pozn. překl.]

při psaní projevů poradce. Moley spálil svůj návrh, protože „měl pocit, že ať už je autorem kdokoliv, je to pouze a jen prezident, kdo ponese zodpovědnost za to, co řekl při inauguraci.“ Prezident má vlastnická práva na to, co řekne, i když slova pokaždé nepocházejí z jeho hlavy.

Otázka autorství je málokdy jednoznačná. V případě Rooseveltova inauguračního projevu, kdy se nedochovala žádná kopie Moleyho návrhu, je vystopování původu většiny vět prakticky nemožné. Moley vytvořil návrh proslovu po diskuzích s FDR a po měsících vzájemného setkávání. Ať už přinesl Moley do Hyde Parku cokoliv, měl na tom FDR svůj podíl. Navíc se přípravy proslovu aktivně zúčastnil a pak si ho upravil tak, aby mu vyhovoval.

Celá tato šaráda dosáhla svého cíle: Howe uvěřil, že autorem proslovu je Roosevelt. Následně v něm sám provedl další úpravy a vytvořil kratší a hutnější verzi, která v prvním odstavci obsahovala výzvu: „Jediné, z čeho musíme mít strach, je strach sám.“

O původu této věty se v průběhu času vyrojilo několik teorií. Rosenman později během rozhovoru s Eleanor Rooseveltovou poznamenal, že mu fráze připomíná amerického filozofa Henryho Davida Thoreaua („Ničeho se není možno obávat tolik jako strachu.“), a ona odvětila, že její manžel měl večer před inaugurací ve svém hotelovém pokoji jednu Thoreauovu knihu – což Moley odmítá.

Podobně jako „Nový úděl“ nebyl ani „strach ze strachu“ novinkou. Vyskytuje se u různých autorů, od Epiktéta přes Cicera, Shakespeara, Daniela Defoea až po Henryho Davida Thoreaua. Deník *The New York Times* uvedl v roce 1931 na titulní stránce článek, který citoval předsedu Americké hospodářské komory Julia H. Barnese, který prohlásil: „V těchto podmínkách existuje jediná věc, které se musíme bát, a tou je strach.“

Ze všech možných míst, kde se tato věta objevila, si Moley vzpomíná, že ji viděl v únoru 1932 v reklamě na obchodní dům, která ale dnes není k nalezení. Zda Howe četl tuto reklamu nebo se inspiroval novinami (možné), nebo převzal koncept z klasické literatury (nepravděpodobné: četl skoro jen brakové detektivky), nebo zda se tato myšlenka zrodila v jeho hlavě sama od sebe, to se nikdy nedozvíme.

Roosevelt dobře vytušil, co lidé potřebují: novou naději a obnovení pořádku. Stejně důležité bylo i jeho poznání, že rádio, první masové médium umožňující přímý přenos, nabízí dříve nepředstavitelnou možnost navodit důvěrnou atmosféru.

Za prvních 150 let existence USA byly proslovy určeny velkému publiku přímo v místě inaugurace. Musely být dostatečně dlouhé k uspokojení lidí, kteří vážili dalekou cestu, aby si je mohli vyslechnout, a řečníka muselo být v davu dobře slyšet. V rádiu to fungovalo opačně: místo veřejných proslovů k obřím davům mohl řečník promlouvat k jednotlivcům v pohodlí jejich domovů. Rooseveltův neformální nenucený styl projevu nahradil řečnickou formálnost.

Za zdánlivě nenuceným projevem se však skrýval nový politický mechanismus. Dříve si prezidenti ohledně komunikace také nechávali poradit, nicméně nástup nového média a Rooseveltova nová politika znamenaly, že konzultace s poradci se staly nutností. Prezidenti mohli snadno komunikovat s mnohem větším množstvím občanů své země než kdy dřív a s Nový údělem vzrostly pravomoci federální vlády i očekávání občanů. Prezident však měl stále méně času se na komunikaci s nimi připravit. Prezidenti a politici se snažili dosáhnout stejných úspěchů jako Roosevelt napodobováním jeho stylu – a později stylu J. F. Kennedyho nebo Ronalda Reagana. Ti, kteří se jim dokázali vyrovnat, si také našli poradce, kteří jim pomohli vyvinout a vylepšit jejich řečnický styl. Po Rooseveltovi se žádný z prezidentů bez jednoho nebo spíš více poradců pro komunikaci neobešel a jejich politické úspěchy často také odrážely jejich schopnost takových lidí využívat.

V Bílém domě za Rooseveltova působení mnoho věcí nefungovalo systematicky a ani jeho poradci nebyli výjimkou. S projevy a písemnými zprávami pro Kongres mu pomáhala celá řada přátel a poradců, které často vtáhnul do procesu kvůli jejich politickým zkušenostem. Jak FDR experimentoval s různými politickými opatřeními, vystřídal různé konzultanty. Howe, jeho osobní tajemník, se podílel na přípravě proslovů až do své smrti v roce 1936. Dále přispívali Donald Richberg, právník z Chicaga, který se dříve specializoval na pracovní právo; diplomat William Bullit; profesor práva Felix Frankfurter, který radil i poté, co se stal členem Nejvyššího soudu; generál Hugh Johnson, jenž byl klíčovým představitelem Národní správy pro obnovu a později Federální správy pro nouzovou pomoc; členové Mozkového trustu Rex Tugwell, odborník na zemědělství a profesor na Kolumbijské univerzitě, a někdejší zázračné dítě Adolph Berle, který absolvoval Harvardovu univerzitu ještě před svými dvacátými narozeninami a jehož Roosevelt jmenoval právním poradcem Finanční korporace pro obnovu. Z Moleyho se oficiálně stal náměstek ministra zahraničí, aby nebyl přímo v Bílém domě a nedocházelo tak ke konfliktům mezi ním a Howem, v této funkci však dlouho nevydržel. Ministr zahraničí Cordell Hull zjistil

roku 1933 na Světové ekonomické konferenci v Londýně, že Moley tajně posílal Rooseveltovi negativní zprávy. Když Moley na podzim roku 1933 opustil ministerstvo, okamžitě začal připravovat nový týdeník *Today*.

Velmi brzy poté – 22. října – ho Roosevelt zavolal, aby mu pomohl připravit „hovor od krbu“ na téma cen komodit a hodnoty dolaru. Moley s jeho plánem nesouhlasil, ale přišel, protože „v tomto případě měl vytvořit pouze koncept“. Později odmítal, že by byl pouze nájemným pisálkem, který k sobě poskládá slova nehledě na to, co znamenají. „Nebyl jsem tam od toho, abych vyráběl sladounké fráze každému, kdo o to požádá. Pokud bych býval nevěřil tomu, co Roosevelt dělá, nikdy bych do toho nešel,“ napsal v roce 1966. V říjnu 1933 byl však Moley připraven sepsat cokoli, co bude prezident chtít. Byl vůči FDR loajální a s Novým údělem celkově souhlasil, i když tento „hovor od krbu“ byl známkou začínající názorové neshody mezi dvěma přáteli, která se v následujících letech ještě prohloubila. O pět dní později vyšlo první číslo týdeníku *Today*⁵ a Moley v úvodníku uvedl, že Rooseveltův charakter a dědictví demokracie ho ochrání před diktátorskými ambicemi. Po sedmdesáti pěti letech⁶ se to může jevit jako jasná věc, ale tehdy tomu tak nebylo: v politice se diskutovalo, zda by prezident mohl získat výjimečné pravomoci za účelem překonání krize. Moley však nenapsal úplnou pravdu: jeho poznámky z prvotních diskuzí s Rooseveltem o inauguraci obsahují myšlenky „diktatury“ a „diktátorovy moci“. Inaugurační řeč naznačovala, že by FDR mohl požádat o válečné pravomoci, pokud by Kongres nejednal dostatečně rychle.

Během svého prvního funkčního období zval Roosevelt Moleyho pravidelně do Bílého domu. Podle svých odhadů absolvoval Moley cestu vlakem z New Yorku do Washingtonu nejméně semdesát pětkrát a strávil tam 132 dní konzultováním proslovů a psaním zpráv pro Kongres, a to ovšem nepočítal cesty do Hyde Parku. Pokaždé nenápadně proklouzl dovnitř bočním vchodem přes zasedací místnost kabinetu a kancelář Rooseveltovy osobní tajemnice Marguerite „Missy“ LeHandové, aby se vyhnul novinářům (ačkoliv byl samozřejmě jedním z nich).⁷ Čas od času zůstal přes noc, ale většinou se ubytoval v hotelu. Oficiálním událostem v Bílém domě se vyhýbal, a jeho návštěv si tak nikdo nevšiml.

⁵ V roce 1937 se týdeník *Today* spojil s konkurenčním týdeníkem *News-Week* a vznikl tak týdeník *Newsweek*.

⁶ V roce 2008. [Pozn. překl.]

⁷ Předtím, než byl prezidentem zvolen Nixon, neměl Bílý dům místnost vyhrazenou pro tisk. Novináři se tedy shromažďovali v hlavním vestibulu západního křídla Bílého domu.

Šéfredaktor týdeníku spolupracující po nocích s prezidentem na jeho projevech by dnes vyvolal skandál a považovali bychom to za závažné porušení novinářské etiky. Tenkrát se z toho ale tolik nestřílelo. V červnu 1932 se například několik reportérů setkala s Rooseveltem a LeHandovou na pikniku, kde ho popichovali ohledně jeho proslovů tak dlouho, až je FDR, tehdy ještě kandidát na prezidenta, žertem vyzval, ať sami napíší něco lepšího. Ernest K. Lindley z deníku *Herald Tribune* navrhl s pomocí kolegů projev, který pak Roosevelt ještě týž měsíc přednesl v Atlantě na půdě Oglethorповy univerzity. Slíbil v něm, že bude „vytrvale a odvážně experimentovat“, čímž krátce shrnul strategii své vlády.

V prosinci roku 1933 požádal Roosevelt Moleyho, aby dohlédl na návrh Federálního zákona o cenných papírech pro příští rok. Ten si na pomoc zavolal dva známé – mladé právníky Toma Corcorana a Bena Cohena. Corcoran pracoval pro Finanční korporaci pro obnovu, zatímco Cohen byla zaměstnán ve Správě pro veřejně prospěšné práce. Oba byli žáky Felixe Frankfurtera a tvořili nerozlučnou dvojku. Corcoran – „Tommy Cork“ – byl drzý bouřlivák, který se nevyhýbal sporům, výhrůzkám ani lichotkám. Hrál dobře na piáno a ještě lépe na tahací harmoniku a zpíval k tomu nekonečné množství irských lidových a námořnických písniček. Cohen byl tišší, racionálnější založený a náladovější. Skvěle se doplňovali a prezident si je oblíbil, takže se postupně stali jeho poradci a nakonec mu pomáhali psát projevy.

Moley dostal další úkoly. „Často mě zavolali, abych dal dohromady myšlenky, které jsem vášnivě odmítal,“ napsal. „Měl jsem jen mechanicky vytvořit proslov, asi jako když přijde instalatér opravit trubku.“ Pro sebe si to odůvodnil jako příležitost konat dobro. „Z těch všech situací, kdy mě požádali, abych ujasnil výroky, se kterými jsem bytostně nesouhlasil, se mi asi dvakrát nebo třikrát naskytla příležitost je pozměnit nebo úplně vynechat.“ Neshody byly čím dál častější a Moleyho úvodníky v časopise *Today* čím dál kritičtější. První Nový úděl, jenž zdůrazňoval spolupráci vlády a podnikatelů, ustupoval mnohem populističtějšímu druhému Novému údělu, který se nesl v protikorporátním duchu. Moley otevřeně prohlašoval, že konzervatismus a velký byznys brzy opět získají přízeň veřejnosti. Neshody v Bílém domě vygradovaly v roce 1935 pět dní před Vánoci během diskuze o blížícím se projevu v Kongresu.⁸ Roosevelt,

⁸To, čemu se dnes říká *Zpráva o stavu Unie*, se skoro až do poloviny dvacátého století nazývalo jednoduše „výroční zpráva, podávaná Kongresu“. Rooseveltův projev se tehdy sice jmenoval *Zpráva o stavu Unie*, avšak tento název se začal všeobecně užívat až v roce 1947. (Michael Kolakowski a Thomas H. Neale, *Prezidentův Projev o stavu Unie: Často kladené otázky*. Výzkumné služby Kongresu, 7. březen 2006, dostupné na www.senate.gov/reference/resources/pdf/RS20021.pdf.)

který měl podle průzkumů veřejného mínění podporu jen o něco málo přes padesát procent, požadoval „bojovnou řeč“, která by odstartovala kampaň v následujícím roce.

„Proti komu chcete bojovat,“ ptal se Moley, „a za co?“

A tak, i když nesouhlasil, sehrál opět roli „instalatéra“. Sestavil řeč evokující „bitvu“ proti zamýšlenému návratu „chamtivců“ a „velkolepých ekonomických samovládců“, kteří „chtějí získat moc pro sebe a zotročit obyčejné lidi.“ Zvedal se mu z toho žaludek. Nikdy předtím si neuvědomil, „jak moc mohou slovní excesy omámit nejen ty, kteří je poslouchají, ale i ty, z jejichž úst vycházejí.“ Ještě pět měsíců se den co den snažil o nemožné – buď se vymanit z Rooseveltova vlivu nebo přesvědčit prezidenta, aby nabral kurz vstřícnější k podnikatelům. Jeho přístupem se stalo: „Nunc dimittis – Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane.“

Roosevelt se na tuto možnost připravoval. V květnu 1936 pozval manžele Rosenmanovy na prodloužený víkend, kdy se slavil Den obětí války, a podnikl s nimi okružní plavbu prezidentskou jachtou Potomac po stejnojmenné řece. Na palubě byl také Stanley High a s manželkou. Pocházel z Chicaga, byl doktorem teologie, sloužil jako vyslanec metodistů v Číně, a i když nebyl nikdy ordinován, byl pastorem sboru ve Stamfordu ve státě Connecticut. Patřil k republikánům, v roce 1932 Rooseveltovi aktivně oponoval a po roce 1940 se k nim vrátil zpátky, mezitím byl však nakrátko přívržencem Nového údělu. S projevy začal čas od času prezidentovi pomáhat v roce 1935.

Moley se pomalu stával prvním z řady poradců, jejichž vztahy s prezidenty ochladly. Pocit zahořklosti byl vzájemný – FDR se domníval, že pro vzájemnou spolupráci se Moley politicky posunul až příliš doprava – ale prezident nebyl z těch, kteří se dokážou se starým přítelem a politickým druhem ve zbrani nadobro rozejít ve zlém. Moley se v roce 1936 nechal povolat zpět, aby přepracoval neuvěřitelně dlouhý návrh akceptačního projevu od Toma Corcorana obsahující výrok: „Tato generace Američanů má schůzku s osudem.“

Moley však netušil, že pro Roosevelta navrhuje projev také Rosenman a High. Prezident běžně zadával stejný úkol různým lidem a pak si vybral nejlepší řešení. S proslovy to tak běžně nedělal – a pokud ano, tak jen tehdy, když se účastnil Moley.

Tři dny před tím, než měl Roosevelt tento projev přednést, pozval všechny tvůrce, aby povečeřeli s ním a s Missy LeHandovou. S Moleym se prezident pohádal u stolu. Popichoval ho ohledně jeho „nových, bohatých kamarádů“ a jejich vlivu na jeho úvodníky. Moley však přešel do protiútoků a vyjádřil se, že Rooseveltova

neschopnost přijímat kritiku ho vede do pastí. Ostatní hosté byli zděšeni – Rosenman později napsal, že byl tehdy jedinkrát svědkem toho, že „se prezident nechoval jako gentleman.“ Moley tuto názorovou výměnu zlehčoval, prý to byla typická ukázka neformálního vztahu mezi ním a prezidentem, kdy spolu mluvili jako obyčejní lidé, někdy i neslušně, a prý to bylo brzy zapomenuto. Návrh projevu, který Moley sepsal, byl jeho slovy „samá falešná blahosklonnost“ evokující víru, naději a lásku. Opačný výsledek mělo snažení dua Rosenman – High; jejich projev připomínal spíše hromobití a odsuzoval se v něm „nový despotismus“ zahalený v „plášti právních regulí“. Když se tyto dva návrhy daly dohromady, výsledný projev vypadal, jako by ho upekli pejsek s kočičkou. Napadal „ekonomické rojalisty“ (Highův příspěvek) a zároveň nadšeně hovořil o tom, že vláda bude mít „živý, osobní charakter, ztělesňující lidskou dobročinnost.“

Stejně jako před čtyřmi lety Roosevelt zapřel, že by mu s proslovem někdo pomohl. Tentokrát ovšem prezident lhal Moleymu – tvrdil mu, že sám udělal v projevu nějaké změny, aby mu dodal „šťávu“.

Roosevelt a Moley ještě naposledy předstírali dobré vztahy v září v Hyde Parku, v den Moleyho padesátých narozenin. Vypadalo to jako nějaká absurdní hra na schovávanou. Rosenman, Corcoran a High, kteří společně s Cohenem vytvořili v roce 1936 tým pro prezidentskou kampaň – se schovávali na jiné části pozemku, zatímco prezident podnikal poněkud vlašné pokusy přesvědčit Moleyho, aby se k nim přidal. On však odmítl. Poté, co byl Roosevelt znovu zvolen, mu poslal zdvořilý blahopřejný telegram. „A tehdy skončila éra osobních vztahů,“ poznamenal Moley v roce 1939. „Nedošlo k žádné roztržce, nebyly žádné potíže, žádné vzájemné obviňování, žádná hořkost.“ Oba přátelé se sešli už jen jednou a z Moleyho se pak rychle stal jeden z Rooseveltových nejvýraznějších a nejhlasitějších kritiků.

Během Rooseveltova prvního funkčního období Nejvyšší soud zrušil různé části Nového úředu. Roosevelt udělal jednu z mála svých velkých politických chyb a zareagoval tím, že v únoru navrhl „reorganizační zákon“, který mimo jiné navrhoval nahradit každého soudce Nejvyššího soudu, který dosáhl věku sedmdesáti let a šesti měsíců, novým soudcem, s tím, že jich může takto být nanejvýš patnáct. Když však soudní výbor senátu schvaloval návrhy na soudce pro rok 1937, Moley vystoupil jako první proti. Po letech v nějakém rozhovoru uvedl, že sníval o tom, že se s FDR usmíří.

Žádnou jinou řeč nevyplal Roosevelt tolik jako svůj druhý inaugurační proslov. První návrh napsal Richberg, který však vynikal spíš v právu než v psaní, takže Rosenman s Corcoranem text ještě přepracovali, než ho poslali Rooseveltovi. A pak všichni čtyři společně upravovali, prepisovali a předělávali, dokud prezident nebyl spokojen.

Roosevelt dovedl zkrátit věty a dodat otřepaným řečnickým obrátům švih. Obvykle vymyslel domácká přirovnání, která často ilustrovala jeho veřejná vystoupení. Mezi druhým a třetím návrhem projevu byla do textu doplněna pasáž, která nastiňovala problémy, jimž Spojené státy v té době čelily. Věty pokaždé začínaly slovem „Vidím...“. Například: „Vidím miliony rodin, které se pokoušejí vyžít z tak ubohých příjmů, že nad nimi denodenně jako temný mrak visí hrozba katastrofy.“ FDR psaní proslovu završil a vtiskl mu tak něco jako svůj „podpis“. Rosenman do textu tužkou vepsal shrnutí těchto vět, ale Roosevelt to vygumoval a sám napsal: „Vidím, že třetina národa si nemůže dovolit pořádné domy, pořádný oděv ani pořádné jídlo.“

Taková situace nebyla nijak výjimečná. Roosevelt se pokaždé zarazil, opřel se v křesle a zadíval se do stropu. Minuty plynuly v tichosti. Potom nadiktoval pasáž, která většinou v konečné verzi proslovu zůstala. Občas to uvedl větičkou určenou Grace Tullyové: „Grace, piště si zákon.“ – což byla replika z broadwayského muzikálu *Radši bych se nemýlil* od George M. Cohana, v němž Roosevelt během prvního „sta dní“ ve funkci prezidenta diktoval Kongresu zákony.

Někdy se mu podařilo rovnou trefit hřebík na hlavičku. Jindy kroužil okolo a když mu nakonec došla pára, řekl vesele: „Dobře – tak něco jako tady tohleto – vy chlapi to určitě nějak dáte dohromady.“ Občas řekl něco, co s projevem nemělo vůbec nic společného, jen aby dal průchod svým pocitům. Spoléhal na své poradce, že dobře vědí, co se do příštího návrhu hodí a co ne. Pokud s ním jednomyslně nesouhlasili, šel za Grace Tullyovou nebo Missy LeHandovou a předstíraně plačtivým hlasem si stěžoval: „V mém vlastním proslovu mě ani nenechají říct moje vlastní slova.“ Často své spolupracovníky přehlasoval, jindy jim jen řekl, aby odstranili část, která se jim nelíbila, že „bude improvizovat“ – což dělával.

Do konečné verze textu si FDR udělal poznámky, aby se mu lépe přednášel – podtrhal si slova, která chtěl zdůraznit, a označil si pauzy. Druhý inaugurační proslov obsahoval i větu „Tvrdé srdce nebudeme moci omlouvat tvrdohlavostí.“ Pro větší

názornost si prezident nad „tvrdé srdce“ nakreslil malé srdíčko a nad „tvrdohlavost“ malinké kolečko – hlavu.⁹

Prvního září 1939 zazvonil Rooseveltovi telefon ve tři hodiny ráno. Telefonát mu byl přepojen přímo a navíc v takovou hodinu – znamenalo to, že se jedná o něco závažného. Z Paříže mu volal William Bullit, americký velvyslanec ve Francii, aby předal vzkaz od Anthonyho Biddlea, amerického velvyslance v Polsku, který se do Washingtonu nedokázal dovolat přímo. Vzkaz zněl: Na Polsko už padají německé bomby a granáty.

V letech mezi vypuknutím války a vstupem Spojených států do ní řešil Roosevelt specifický problém: rozdílné názory svých voličů na mezinárodní situaci. „Zůstaňme mimo válku“, „Pomozme Anglii a Francii.“ Kdokoli chce dnes pochopit dnešní Američany, musí tato dvě stanoviska vzít v potaz,“ napsal třicátého dubna 1939 v *The New York Times* autor průzkumu veřejného mínění George Gallup. Tyto čím dál tím vypjatější názory se realizovaly v čím dál tím hlasitějších hnutích buď za izolaci, nebo za intervenci. První z nich argumentovala, že evropské záležitosti se Spojených států netýkají, a druhá, že by Spojené státy měly pomoci Británii a Francii – například zrušením zákonů, které zakazovaly USA prodávat zbraně válčícím stranám.

Během těchto let se Roosevelt snažil, aby jeho země zaujala protifašistický postoj, ale aby zároveň neztratil podporu veřejného mínění. Pro jeho projevy to byl čas změn a napětí: na jejich psaní sháněl nové lidi a často se stalo, že jeho slova donutila vládu zajít dál, než by se diplomatům bývalo líbilo.

V neděli třetího září 1939 se večer vysílal po dlouhé odmlce, trvající od června 1938, další z Rooseveltových „hovorů od krbu“.¹⁰ Prezident chtěl upřesnit, jak bude Amerika reagovat na válku. Varoval, že oceán sice odděluje Spojené státy od Evropy, ale že je nedokáže oddělit od válečného konfliktu, a zároveň se zavázal, že oficiálně bude jeho země neutrální.

„Náš národ zůstane neutrální, ale nemohu to chtít po každém Američanovi. I neutrální člověk má právo vzít v úvahu fakta a nemůžeme po něm chtít, aby šel proti svému svědomí.“

⁹ Tvrdohlavost je anglicky „hard-headedness“ a bezcitnost (tvrdé srdce) „hard-heartedness“. Tato slova jsou si zvukově i graficky velmi podobná a hrozilo, že by si je FDR při projevu mohl splést a říci je obráceně, proto si nad ně nakreslil srdíčko a kolečko. [Pozn. překl.]

¹⁰ Rooseveltovy „hovory od krbu“ nabyly později takové důležitosti, že lidé měli za to, že se konaly alespoň jednou za měsíc, ne-li častěji; po roce 1933 se však do konce Rooseveltova působení v úřadu už nikdy neodvysílaly více než tři „hovory od krbu“ za rok.

Roosevelt sám dodal, že první úpravy návrhu tohoto proslovu proběhly na ministerstvu zahraničí. Posluchači také mohli postřehnout změnu, která v jeho projevech nastala. Od roku 1939 se zaměřovaly na mezinárodní záležitosti a válku, domácích záležitostí se nedotkly. Také to nebylo naposledy, kdy Roosevelt nebo další prezidenti použili proslov připravený ministerstvem, aby patřičně nasměřovali svou zemi v mezinárodní politice.

Roosevelt hovořil při promoci na Virginské univerzitě 10. června 1940 – tehdy Itálie vyhlásila válku Velké Británii a Francii. Ministerstvo zahraničí mu do projevu připravilo dlouhou vsuvku. Roosevelt sám si však vypůjčil slova z telegramu francouzského premiéra Paula Reynauda a opět našel sarkastický obraz, kterým by zdramatizoval situaci. Náměstek ministra zahraničí Sumner Welles protestoval, že by to z diplomatického hlediska nebylo rozumné a přesvědčil Roosevelta, aby větu odstranil. Prezident o tom však znovu uvažoval při cestě vlakem do Charlottesville ve Virginii a větu do proslovu napsal zpátky. „Ruka, která držela dýku, ji dnes desátého června 1940 vrazila svému sousedovi do zad.“

2. Překladatelská analýza originálu

Následující analýza vychází z publikace Christiane Nordové *Text analysis in Translation* (1991). Uplatním také funkce textu, jak je definoval Roman Jakobson ve své *Poetické funkci* (1995). Překladatelská analýza i následující komentáře obsahují citace z práce s vyznačeným jevem, které jsou opatřeny odkazem s označením O (originál) a číslem odkazujícím na stránku překládaného textu. Uváděné překlady jsou označeny P a číslo odkazuje na stránku bakalářské práce.

Překladatelskou analýzu originálu jsem provedla ještě před začátkem práce na samotném překladu. Její součástí jsou i předpokládané překladatelské problémy, v komentáři k překladu tedy pohovořím o tom, zda se vyskytly, a také o tom, které skutečné problémy v prvotní překladatelské analýze chyběly.

K překladu přistupuji tak, jako by se jednalo pouze o část překladu celé Schlesingerovy knihy do češtiny.

Při odkazování na originál jsem nezachovávala anglické uvozovky, ale v celém komentáři jsem použila uvozovky české, neboť jeho primárním jazykem je čeština.

2.1. Vnětextové faktory originálu

2.1.1. Autor a vysílatel

Autorem textu je americký novinář Robert Schlesinger. V současné době působí jako zástupce šéfredaktora magazínu *U. S. News & World Report*, který v současné době vychází již pouze v internetové verzi. Je liberál a píše články pro blog *Thomas Jefferson Street* a pro *Huffington Post* a jednou za čtrnáct dní píše sloupek pro *U. S. News*. Svoje články psal mimo jiné pro magazín *People*, pro časopis *The Washington Monthly*, pro zpravodajský portál *Salon.com*, pro neokonzervativní týdeník *The Weekly Standard*, pro deník *The Washington Post*, pro deník *The Washington Examiner*, pro časopis *Campaigns & Elections* a další. Vyučoval politickou žurnalistiku na Bostonské univerzitě. *White House Ghosts* jsou jeho první vydanou knihou. Autor textu je zároveň jeho vysílatelem.

2.1.2. Médium

Text se ke čtenáři dostává ve formě knihy v paperbackové vazbě, která svou pečlivou grafickou i typografickou úpravou dává najevo, že se jedná o seriózní dílo. Na rozdíl od českého prostředí nemá v anglicky mluvícím prostředí paperbacková vazba žádné negativní konotace. U nás je stále ještě částečně spojena s méně kvalitní literaturou, i když se to v posledních letech, zejména z ekonomických důvodů, mění. Mimo to si lze *White House Ghosts* zakoupit také jako e-knihu pro elektronické čtečky knih. Já jsem však měla k dispozici knižní vydání.

Knihu vydalo nakladatelství *Simon & Schuster*, jeden z největších a nejprestižnějších nakladatelských domů v anglicky hovořícím světě, což opět svědčí o kvalitě textu.

2.1.3. Místo a čas

Simon & Schuster sídlí v New Yorku, ale tuto knihu vydali také v Londýně, Torontu a Sydney. Vyšla v roce 2008 a je tedy psána současnou angličtinou, i když pojednává o skutečnostech z historie. Na několika místech mnou překládaného textu se však vyskytují autorovy komentáře typu „o sedmdesát pět let později“ (např. v poznámce pod čarou: *Seventy-five years later, the Democratic Party remained split on the issue of trade.* O: 9). Jak s touto skutečností naložím při překladu do češtiny, bude uvedeno v navrhované překladatelské strategii.

2.1.4. Funkce textu

Pro analýzu textových funkcí použiji Jakobsonův model šesti funkcí textu. Text umožňuje čtenářům nahlédnout do zákulisí Bílého domu a dozvědět se, kdo všechno stál za slavnými proslovy prezidentů, které vešly do historie. Je to vůbec poprvé, co se tématem „speechwriter“ v Bílém domě někdo zabývá v takovém rozsahu. Americký čtenář zná historická fakta týkající se bývalých prezidentů, ale informace obsažené ve Schlesingerově knize pro něj budou alespoň částečně novinkou. Primární funkcí textu je tedy funkce informativní. Text má ovšem i další funkce, estetickou a apelativní. Důležitou složkou textu je jeho stylistická hodnota – je čtivý, svižný, expresivní a využívá různé vrstvy jazyka (v překládané kapitole se vyskytují jak neformální vyjádření, např. „*old-fashioned Yankee horse-trades*“ (O: 9) i například citát z Bible: „*Nunc dimittis – Now lettest thou thy servant depart in peace.*“ (O: 16)). Čtenář tedy

má kromě nových informací možnost estetického prožitku. I přes značnou míru expresivity si však autor od textu zachovává odstup a můžeme ho hodnotit jako objektivní. Podle mého názoru se v textu potenciálně vyskytuje i jistý apel – „čtenáři, zamysli se nad tím, co ses dozvěděl nového o zákulisí v Bílém domě, a zkus to aplikovat na dnešní dobu“. Dále v textu najdeme i funkci metatextovou, neboť obsahuje mnoho odkazů na nejrůznější jiné texty (např. již uvedený citát z Bible, texty jednotlivých prezidentových proslovů, odkaz na soudobý muzikál, který se vyskytuje již v názvu námi překládané kapitoly „*Grace, take a law*“ a také v jejím textu, citace memoárů některých Rooseveltových poradců a podobně).

2.1.5. Adresát – předpokládaný čtenář

Autor svůj text neadresuje nikomu konkrétnímu. Člověk, který se rozhodne přečíst si *White House Ghosts*, je nejspíše vzdělaný, hodně čte a zvládá složitější a dlouhé texty (nejedná se o žádnou „rekreační“ knihu – má 592 stran) a má celkový přehled o světě. Zná americkou kulturu a realie, například ví, jak funguje americký prezidentský systém (jak probíhají volby a podobně, jaké pravomoci má prezident), a zajímá se o moderní dějiny. Nemusí však být na tyto záležitosti nutně odborníkem. Vzhledem ke stavu literatury na téma „*Presidents and their speechwriters*“ (který byl před vydáním Schlesignerovy knihy nulový) si knihu pravděpodobně přečte, aby načerpal nové informace. Jiní čtenáři mají však například v oblibě Roberta Schlesignera a knihu si přečtou z toho důvodu, že on je jejich oblíbeným autorem a jeho texty znají z jiných médií.

2.2. Vnětextové faktory překladu

2.2.1. Autor a vysílatel

Autorem překladu je překladatel, tedy já. Vysílatelem je fiktivní klient, který má zájem knihu vydat. Podle mého názoru by takováto kniha měla potenciál k vydání, neboť pojednává o tématu, které dosud nebylo zpracováno, jak jsme uvedli výše. Pro českého čtenáře by to mohlo být velmi zajímavé téma. Zaprvé, americká kultura měla a stále ještě má statut jakéhosi symbolu, ať už jako symbolu svobody a demokracie, symbolu Západu, kapitalismu a imperialismu, symbolu konzumního života nebo symbolu technických vymožeností a informačních technologií. Americká kultura je v té

naší dobře známá – díky filmům, hudbě, literatuře a v současné době především díky elektronickým médiím. Americká politika zásadně ovlivňuje celý svět a amerického prezidenta zná každý. Tito muži byli ve dvacátém století jedněmi z nejvýznamnějších osobností světových dějin. Pravděpodobný český čtenář tedy o amerických prezidentech již něco ví, ale musíme předpokládat, že jeho znalosti nejsou tak dobré jako znalosti čtenáře originálu, o kterých jsem pohovořila výše. Můžeme však použít vnitřní vysvětlivky a podobně. I českého čtenáře tedy mohou zaujmout „zákulisní informace“ – co stálo za pojmem „New Deal“, odkud tento název pochází a podobně. Dalším velmi zajímavým tématem je provázanost politiky a jazyka, která je společná všem kulturám. Navíc český čtenář může srovnat zkušenost (minimálně alespoň zprostředkovanou) s deformovaným jazykem komunistického režimu s tím, co se dozví v knize.

2.2.2. Místo a čas

Místem publikování překladu bude Česká republika a rok 2013. Časové údaje vztahující se k roku 2008, o nichž jsem se zmínila výše, tedy opatřím překladatelskou poznámkou, abych nemátla čtenáře a zachovala pravdivost údajů. Český čtenář má samozřejmě jiné znalosti i jiné presupozice než čtenář americký (jak jsem již uvedla a jak ještě níže uvedu).

2.2.3. Funkce překladu

Primární funkcí překladu bude opět funkce informativní. Čtenář může získat nové informace o cizí kultuře a může se také dozvědět detaily o tom, co už zná. Dalšími textovými funkcemi přítomnými v překladu jsou, stejně jako v originálu, funkce estetická, funkce apelativní a funkce metatextová. V odstavci o funkcích originálu jsem uvedla, že styl je důležitou složkou původního textu. Budu se tedy v překladu snažit zajímavý styl zachovat, aby i on mohl plnit estetickou funkci. Předpokládám, že se snahou udržet zajímavý styl vyvstanou nejrůznější překladatelské problémy, kterým se budu věnovat v samostatné kapitole. I když text pojednává o americkém prostředí, téma politického zákulisí je univerzální, a tak je v textu překladu obsažen podobný potenciální apel jako v textu originálu, o němž jsem se zmínila výše. Čtenář má navíc možnost srovnat své znalosti českého politického zákulisí s americkým, má možnost si doplnit svoje znalosti o americké politické scéně a jejím fungování. Metatextová funkce je také přítomna, avšak v poněkud jiné podobě

než v originálu. Jednak je překlad sám metatextem, jednak je mnoho metatextů vyskytujících se v originálu pro českého čtenáře nedostupných nebo obtížně dostupných (například Rosenmanova složka v knihovně FDR v poznámce pod čarou (O: 7) nebo odkaz, taktéž pod čarou, na internetové stránky amerického senátu, které jsou sice snadno dostupné, ale pokud čtenář neumí anglicky, příliš si nepočte (O: 16)). Na některé metatexty však autor v originálu neodkazuje přímo, neboť předpokládá, že je čtenář zná. Při překladu na to však spoléhat nemůžeme a musíme buď dovysvětlit, nebo se smířit s tím, že odkaz do jiného textu v překladu nebude fungovat.

2.2.4. Adresát – předpokládaný čtenář

Čtenář českého překladu bude pravděpodobně vzdělaný, bude mít přehled o dění ve světě, zajímat se o zahraniční politiku, kulturu a dějiny dvacátého století. Bude mít alespoň základní znalosti o americké kultuře, historii a politickém systému. Na textu ho budou zajímat především informace, jeho estetická stránka není až tak důležitá, mimo jiné také proto, že mu bude záležet na tématu a ne na autorovi, který v českých končinách není známý.

2.3. Vnitrotextové faktory

2.3.1. Téma a obsah

Téma celé knihy je zjevné již z jejího podtitulu – *Presidents and their speechwriters*. Jak jsme již uvedli, jedná se o první publikaci vůbec, která se tomuto tématu věnuje. Kniha začíná několikastránkovým úvodem a pak následuje 12 kapitol, z nichž každá pojednává o jednom z amerických prezidentů od Franklina D. Roosevelta až po George Bushe mladšího a o jejich poradcích. V kapitole, jejíž část jsem překládala, se pojednává právě o zmíněném Franklinu Rooseveltovi a o lidech, kteří měli co do činění s jeho proslovy.

2.3.2. Presupozice

Text je provázán s americkými kulturními i politickými reáliemi, které však amerického čtenáře, jak jsme jej představili výše, nijak nepřekvapí. Pokud se v textu zmíní nějaké periodikum, bude čtenář originálu nejspíše vědět, co je to konkrétně zač,

bude podrobněji znát dějiny období, kdy prezidentem byl Franklin Roosevelt, bude mu jasné, jakým mechanismem se volí prezident. Stejně tak mu přijde zcela normální, že se v textu vyskytne citát z Bible.

2.3.3. Kompozice

Jak jsem již uvedla, kniha *White House Ghosts* začíná úvodem, pokračuje dvanácti kapitolami, z nichž se každá věnuje jednomu z amerických prezidentů. Následují poznámky, seznam použité literatury, poděkování a rejstřík.

Výše jsem sice uvedla, že primární funkcí textu je funkce informativní, formálně se ale jedná o expresivní autorské vyprávění v er-formě. „Příběh“ často odbočuje, větví se jako běžné vyprávění, autor-vypravěč nám však stále podává informace. Některé prvky spolu významově souvisí například přes hranici odstavců. Vypravěč se jednou větou zmíní o něčem, ukončí odstavec, následuje další odstavec (nebo odstavce) věnující se jinému tématu, a až po něm naváže autor na prvotní informaci, která se zpočátku čtenáři mohla jevit jako vedlejší. Například: *But the phrase would have been lost in history if another close FDR aide had had his way.* (O: 7) Kdo je „another close FDR aide“ se dozvíme dokonce až na další stránce. Pak nám ho nejprve vypravěč představí: *Also awaiting in Chicago was a former reporter, Louis McHenry Howe, an aide of longer standing than any other in FDR's orbit ...* (O: 8) A až na konci strany 8 a na straně 9 se dozvíme, o co se vlastně tento člověk snažil: *When during the convention Howe saw a copy of the acceptance speech, he flew into a rage. [...] By the time Roosevelt landed in Chicago, Howe had produced his own draft [...] Standing in the back of the convention hall, Rosenman and Moley listened in horror as Roosevelt started reading Howe's speech. But after a minute he returned to words the pair knew well. FDR had torn the front page off Howe's speech and then gone back to the Albany draft, including the historic promise of a „new deal“.* (O: 8-9)

Podobný postup se prolíná celým textem. Větší tematické celky jsou odděleny mezerou mezi odstavci, ale všechny části textu spolu vzájemně souvisí. I když se autorův postup může takto jevit komplikovaně, čtenář se v textu neztrácí, protože je koherentní. Hlavním sémantickým spojovacím článkem je téma textu – vše se točí kolem Franklina Roosevelta, jeho projevů a jeho poradců. O poradcích sice získáváme nové informace, ale jinak se jedná o obecně známá fakta. Autor zvolil svižný styl, text neobsahuje dlouhá a komplikovaná souvětí, takže čtenář snadno udrží při čtení

pozornost. Text drží pohromadě také výše zmíněné „odbočky“, kdy se v podstatě jedná o využití principu anafory a katafory. Ke koherenci textu přispívá také koheze, tedy použití zájmen, synonym, spojovacích výrazů a podobně, a aktuální členění větné.

2.3.4. Neverbální a suprasegmentální prvky

Nejběžněji se vyskytujícím nonverbálním jevem jsou v našem textu uvozovky. Mají různé funkce: označují přímou řeč: „*But Louis, you know I can't deliver a speech I've never done any work on myself, and that I've never read.*“ (O: 9), „*This is your speech now.*“ (O: 11), „*Whom are you going to fight?*“ (O: 16), „*They won't let me say anything of my own in my own speech.*“ (O: 19); značí citát (odkud se cituje – viz odstavec Intertextovost): „*I pledge you, I pledge myself to a new deal for American people.*“ (O: 6), „*If you have any idea that you have anything to do with making yourself President, you should read the attached modest, self-effacing account of the process by one Raymond Moley.*“ (O: 7), „*In a condition of this kind, the thing to be feared most is fear itself.*“ (O: 12), „*Nunc dimittis – Now lettest thou thy servant depart in peace.*“ (O: 16); ukazují, že se jedná o název nějaké instituce nebo pojmy: „*Brains Trust*“, „*New Deal*“, „*Square Deal*“, „*New Freedom*“ (O: 6); odlišují ironické nebo neformální vyjádření a přezdívky: „*old-fashioned Yankee horse-trades*“, „*weave the two together*“ (O: 9), „*have a fit*“ (O: 11), *Maguerite „Missy“ LeHand*, „*Tommy the Cork*“ (O: 15), *add „fire“ to the talk* (O: 18); dále slouží také ke zdůraznění slova nebo slovního spojení: „*reorganization bill*“ (O: 18), „*hard-headedness*“, „*hard-heartedness*“ (O: 19).

Kromě výše uvedených dvojitých uvozovek se z technických důvodů vyskytují i uvozovky jednoduché, když je potřeba použít „uvozovky v uvozovkách“: „*patently on the smug side, a trifle-obsequious if you were ,important' ...*“ (O: 8)

Dalším neverbálním prvkem obsaženým v textu je kurzíva, kterou jsou napsány názvy periodik nebo knih, například: *The issue of The New Republic presently on newstands ...* (O: 6), *the phrase from Twain's A Connecticut Yankee at King Arthur's Court* (O: 6)

2.3.5. Lexikum

Výše jsem uvedla, že se jedná o autorské expresivní vyprávění, čemuž odpovídá i lexikum. Expresivita se projevuje na všech rovinách textu.

Autor zkombinoval různé stylové vrstvy angličtiny, od archaického jazyka Bible (O: 16) až po neformální, idiomatická vyjádření, například: „*old-fashioned Yankee horse-trades*“ (O: 9),

V přímé řeči používá autor stažené tvary sloves, které značí mluvenost jazyka. V textu se dále hojně vyskytují frázová slovesa, která jsou všeobecně považována za méně formální než „dlouhá“ slovesa francouzského nebo latinského původu mající stejný význam.

Autor nezůstává neutrální, naopak velmi často hodnotí a komentuje, například: *a risky move – air travel was still a novelty* (O: 7), *The fact of pronouncement focuses and curtails any lingering debates—most of the time.* (O: 9), *Like so much in the Roosevelt house, the speechwriting system was not well ordered* (O: 13) *But in October, Moley was ready to weave.* (O: 14) *The editor [...] would be a scandalous violation of journalistic ethics in present time.* (O: 15) *Moley was well on his way to becoming ...* (O: 17).

Poměrně zásadní jsou v celém textu slova *speechwriter* a *ghost writer*, přičemž první z nich je v našem textu mnohem používanější. *Ghost writer* zase odkazuje k názvu celé knihy. Pro anglicky mluvícího čtenáře nepředstavují žádný problém, při překládání do češtiny však ano. Budeme se jim věnovat níže v kapitole o překladatelských problémech.

2.3.6. Modalita

Jedná se o autorské expresivní vyprávění. Od mluvčího tedy vychází modalita jistotní. Objektivně předkládá čtenáři informace, o nichž se domnívá, že jsou pravdivé. Tento postup je základem pro informativní funkci textu.

2.3.7. Syntax

Schlesingerův text je velmi různorodý, čtivý a snadno srozumitelný. Nenajdeme v něm extrémně komplikovaná a dlouhá souvětí, která se často běžně vyskytují v odborných textech, neboť, jak už bylo řečeno, se formálně jedná o vyprávění.

Autor velmi často používá vsuvky oddělené pomlčkami, například: *After Roosevelt forces secured the nomination on the fourth ballot on the evening of July 1, the candidate announced he would fly to Chicago to address the convention, a risky move—air travel was still a novelty—and a break with tradition.* (O: 7) Text se vyznačuje

poměrně vysokou mírou kondenzace větné stavby. Autor využil všech prostředků, které mu k tomuto účelu angličtina nabízí, tedy gerundia (*his ghostwriting experience was limited* (O: 5)), participia (*a reminder of broken promises* (O: 7)) i infinitivu (*The governor agreed to peruse the alternative text en route to the convention hall.* (O: 9)).

Syntax právě díky vsuvkám, nepřiliš dlouhým větám a kondenzaci také přispívá k expresivitě textu.

2.3.8. Intertextovost

Překládaný text obsahuje mnoho citací z jiných textů. Nejčastěji jsou to útržky z proslavů a prohlášení (nebo jejich návrhů), například: *„the vibrant personal character that is the very embodiment of human charity.“* (O: 17) Dále se vyskytuje již několikrát zmíněná citace z Bible, citace z Moleyho memoárů: *„My job was—and this continued from the beginning—[...]"* (O: 10), citace z textu Henryho Davida Thoreaua: *„Nothing is so much to be feared as fear.“* (O: 12) a mnohé další. Poznámka pod čarou na straně 16 originálu odkazuje na internetové stránky amerického senátu.

Často se na jiné texty neodkazuje přímo citací, vypravěč – autor se o nich pouze zmiňuje a předpokládá, že je čtenář zná, například: *„Square Deal“*, *„New Freedom“* (O: 6).

Odkazem na jiný text je i sám název překládané kapitoly – jedná se o repliku z dobového muzikálu, což se ostatně při čtení dozvíme. Ovšem ne hned na začátku kapitoly, ale zhruba až v její polovině, takže autor opět vytváří jakési napětí a nutí čtenáře udržovat pozornost.

2.3.9. Expresivita

Schlesingerův text je autorské expresivní vyprávění. K expresivnosti výrazu mu slouží mnohé prostředky na různých jazykových rovinách – od slov až po nadvětne celky. O lexiku jsem již hovořila výše, stejně tak o syntaxi. Kromě toho také autor propojuje myšlenky jejich oddalováním (i několik odstavců), pracuje s napětím u čtenáře.

3. Překladatelská strategie

Překladatelská metoda vychází z provedené analýzy textu. Jeho primární funkcí je funkce informativní, nejdůležitější je tedy zachovat sdělovaná fakta. Text je velmi silně vázán na výchozí kulturu, jež však není pro českého čtenáře neznámá. Překladovost, jak ji definuje Jiří Levý, je tudíž pozitivní vlastností přeloženého textu. Snaha zachovat informace a rozdílnost skladby anglické a české věty a zejména použití polovětných vazeb v originálu mě často vedly k přílišnému dovysvětlování a zvyšování explicitnosti textu. Tuto tendenci jsem se ale snažila omezit v co nejvyšší možné míře. Podnětem k použití vnitřní vysvětlivky je kulturní neekvivalence.

Důležité postavení má nicméně i funkce estetická, tudíž bylo třeba brát ohled i na umělecké kvality textu a snažit se je zachovat.

V co nejvyšší míře jsem se snažila zachovat i funkci metatextovou. Ta se však od funkce metatextové originálu liší, neboť ne všechny metatexty originálu jsou přeloženy do češtiny a dostupné českému čtenáři. Ty, které dostupné jsou a vyskytují se v důvěryhodné literatuře, jsem se pro práci rozhodla využít. Jedná se zejména o klíčovou větu Nového údělu a názvy některých institucí a zákonů, jejichž českou variantu lze najít v *Dějínách Spojených států amerických* (2008). O vhodnosti některých překladatelských řešení v této práci by se sice dalo polemizovat, ale jedná se o jednu ze základních příruček o dějinách Spojených států, které jsou českému čtenáři k dispozici, takže ji budeme používat jako důvěryhodný zdroj. Dále jsem použila již existující překlad Bible. Sáhla jsem po ekumenickém vydání z roku 1991 – tradiční překlady, zejména Bible kralická, mají k našemu účelu příliš archaický jazyk, a nejnovější Bible 21 je naopak jazykově možná až příliš experimentální a rozporuplná.

Originál se vyznačuje poměrně vysokou mírou kondenzace větné stavby, textem navíc prostupuje autorská expresivita. Při snaze o její zachování, zároveň s přizpůsobením textu zákonitostem českého jazyka, jsem expresivitu většinou řešila na úrovni věty, někdy i nadvětných celků.

4. Hlavní překladatelské problémy

4.1. Překlad pojmů „speechwriter“ a „ghostwriter“

Jako jednu z prvních věcí bylo potřeba vyřešit otázku, jak překládat tyto termíny, neboť „speechwriter“ se v mnou překládané části knihy vyskytuje neustále. „Ghost writer“ je přímo zmíněn sice jen jednou (a jednou se vyskytuje gerundium od něj odvozené ve spojení *his ghostwriting experience*, O: 5), ale v kontextu slova „speechwriter“ bylo nutné vymyslet řešení, které by alespoň zachovalo spojitost mezi slovy „speechwriter“ – „ghost writer“ – „scriptwriter“ v této větě: *Moley always bristled at being characterized as a „speechwriter“ or—worse—a „ghost writer“, both of which he interpreted to be something akin to a scriptwriter producing finished texts that pols would read verbatim.* (O: 10) V češtině existuje ekvivalent pouze pro slovo „scriptwriter“ – scénárista, který jsem se rozhodla použít, a omezit tak spojitost pouze na předcházející dvě slova, která však nemají české protějšky. Vyřešila jsem to změnou hlediska, tedy modulací, a výše uvedené souvětí jsem přeložila jako: *Moley se pokaždé naježil, když se o něm řeklo, že „píše pro někoho proslovy“ nebo hůř, že je „píše za někoho“, jako kdyby byl scénárista tvořící texty, které politici přečtou slovo od slova.* (P: 13) Spojení „his ghostwriting experience“ ve větě *Although his ghostwriting experience was limited, Rosenman, who had been a state legislator for five years and a member of the Bill Drafting Commission for three, otherwise qualified.* (O: 6) (Ve větě originálu chybí sloveso.) jsem opět řešila modulací: *Rosenman sice neměl mnoho zkušeností s psaním projevů pro druhé lidi, zato byl v minulosti pět let státním zákonodárcem a tři roky z toho působil v legislativním výboru.* (P: 9)

Termín „speechwriter“ se však vyskytuje i na mnoha jiných místech textu. V češtině bychom takového člověka označili nejspíše jako „poradce pro proslovy“. Tohoto označení jsem se držela i ve svém překladu, někdy však bylo nutné, aby se v textu příliš neopakovalo slovo „proslov“, vymyslet i jinou variantu. V textu se navíc vyskytuje také slova „aide“ a „counsel“, která mohou mít i význam „poradce“. Bylo tedy nutné vymýšlet řešení na rovině ne slov, ale vět, někdy až odstavců.

Větu *This summation is a good starting definition for the position of a presidential speechwriter.* (O: 10) jsem přeložila jako *Tak bychom mohli stručně popsat práci člověka, který píše projevy pro prezidenta.* (P: 13) Dále se „speechwriter“

vyskytuje ve větě *The job of speechwriter has evolved as television eclipsed radio as the nation's medium, as the White House staff grew from a handful of to a sprawling group of specialized cadres ...* (O: 10), již jsem v překladu řešila pomocí anafory, která odkazuje k výše zmíněné větě: *Práce prezidentských poradců se vyvíjela společně s tím, jak v amerických domácnostech televize zastínila rádio, a s tím, jak se původní hrstka poradců Bílého domu postupně rozrostla na velkou skupinu specialistů, ...* (P: 13). Podobně jsem naložila s větou *The rise of presidential speechwriters has also spurred philosophical questions ...* (O: 10) - *Díky tomu však také vyvstaly filozofické otázky ...* (P: 13). Dále jsem opět aplikovala řešení na úrovni věty: *The editor of a news weekly moonlightings as the president's top speechwriter would be a scandalous violation of journalistic ethics in present times.* (O: 15) - *Šéfredaktor týdeníku spolupracující po nocích s prezidentem na jeho projevech by dnes vyvolal skandál a považovali bychom to za závažné porušení novinářské etiky.* (P: 17) Při překladu následující věty, vzhledem k tomu, že z předchozího kontextu je zcela zřejmé, co bylo Moleyho pracovní náplní, jsem si dovolila generalizovat: *Moley was well on his way to becoming the first in a line of publicly embittered former presidential speechwriters.* (O: 17) - *Moley se pomalu stával prvním z řady poradců, jejichž vztahy s prezidenty ochladly.* (P: 19) Dále jsem se opět uchýlila k řešení na úrovni věty: *Richberg had written a first draft, but as he was a better lawyer than speechwriter, Rosenman and Corcoran reworked it before sending it to Roosevelt.* (O: 18) - *První návrh napsal Richberg, který však vynikal spíš v právu než v psaní, takže Rosenman s Corcoranem text ještě přepracovali, než ho poslali Rooseeltovi.* (P: 20)

V originálu se vyskytují také spojení *speechwriting process* (O: 12), *speechwriting system* (O: 13) a *presidential speechwriting* (O: 17), která jsem řešila obdobným způsobem.

4.2. Zkratka FDR

Pro Franklina Roosevelta používá autor v textu různá označení: Franklin D. Roosevelt, Franklin Roosevelt, Roosevelt, FDR, president, governor (podle toho, o kterém období zrovna hovoří), a odkazuje na něj také osobním zájmenem. Činí tak, aby obměňoval podmět, povinnou součást anglické věty. V češtině sice máme navíc možnost použít podmět nevyjádřený, ale vzhledem k tomu, že se ve většině textu hovoří pouze o osobách mužského rodu, pokud bychom nejmenovali, o koho konkrétně

jde, mohl by čtenář být zmatený, nebo by mohlo dojít ke změně významu věty. V překladu jsem zachovala všechny uvedené varianty včetně zkratky FDR. Ta u nás běžně známá není, ale vycházela jsem z toho, že český čtenář ví, kdo byl JFK a jak tato zkratka vznikla, a že mu FDR nebude dělat potíže, když se systematicky používá v celé kapitole, která o tomto muži hovoří.

4.3. Překlad vlastních jmen

V textu se vyskytuje celá řada apelativ. Můžeme je rozdělit do několika kategorií

Vlastní jména osob přizpůsobíme české flexi: „*I see Sam Rosenman in every paragraph of this mess.*“ (O: 8) – „*Za každým odstavcem tohohle zmatku vidím Sama Rosenmana.*“ (P: 12), K ženským příjmením přidáme koncovku –ová: *Mrs. Dorothy Rosenman* (O: 5) – *Dorothy Rosenmanovou* (P: 9), *Eleanor Roosevelt* (O: 12) – *Eleanor Rooseveltovou* (P: 15).

V kapitole o překladatelské metodě jsem již zmínila, že názvy institucí a zákonů mají často již český překlad v *Dějínách Spojených států amerických* (2008), konkrétně v kapitolách *Vzestup a pád republikánů v letech 1920 až 1932* (s. 541 – 561) a *Franklin D. Roosevelt a Nový úděl* (s. 562 – 585) Pokud se v této knize tedy vyskytl český překlad anglického názvu, použila jsem jej. Například: *National Recovery Administration* (O: 13) – *Národní správa pro obnovu* (P: 18), *Works Progress Administration* (O: 13) – *Federální správa pro nouzovou pomoc* (P: 16), *drafting of a securities exchange bill* (O: 15) – *návrh Federálního zákona o cenných papírech* (P: 18).

Pro názvy některých institucí jsem však v *Dějínách Spojených států amerických* (2008) nenašla. V případě institucí, které mají v České republice obdobu, například *Supreme Court* (O: 13) – *Nejvyšší soud* (P: 28), jsem použila český ekvivalent. Pokud česká obdoba neexistuje, snažila jsem se nalézt co nejvhodnější ekvivalent podle významu, například *New York State Crime Commission* (O: 7) – *Kriminální výbor státu New York* (P: 11), *National Crime Commission* (O: 7) – *Federální výbor pro kriminalitu* (P: 11).

Autor uvádí jména politických programů, respektive jejich vžitých názvů („New Deal“, „Square Deal“, „New Freedom“, vše O: 6), a také vžitý název pro skupinu odborníků nazývanou „Brains Trust“ (O: 6). „Square Deal“ a „New Freedom“ se vyskytují pouze jednou a v překladu je bylo možné ponechat ve čtvrtém pádě, který pro mužský rod neživotný nevyžaduje žádnou pádovou koncovku: *Rosenman would dismiss speculation that the phrase was designed to echo FDR cousin Theodore Roosevelt's „Square Deal“ and FDR hero Woodrow Wilson's „New Freedom“*. (O: 6) – *Rosenman odmítal spekulace, že by fráze měla odkazovat na „Square Deal“ bratrance FDR Theodora nebo „New Freedom“ Woodrowa Wilsona, Rooseveltova velkého vzoru*. (P: 10) „New Deal“ a „Brains Trust“ se však v textu vyskytují častěji a v překladu by bylo třeba je skloňovat. Ponechat je v původní anglické podobě a pouze přidat pádové koncovky se mi nezdálo vhodné, zejména proto, že první slova z dvojice by zůstala nezměněná a skloňovala by se pouze slova Deal a Trust. Takovéto případy sice v češtině existují, například *fit centrum* nebo *country hudba*, ale jen proto, že pro ně není vhodnější český ekvivalent. Zde však máme možnost používat vžité české termíny „Nový úděl“ a „Mozkový trust“ (P: 10). Vyskytují se i v *Dějínách Spojených států amerických* (2008) a zejména odpadnou veškeré potíže se skloňováním. Rozhodla jsem se ponechat v prvních slovech velké písmeno, aby bylo jasné, že i když jsou obě dvojice slov uvozovkách, jedná se o jedinečné pojmy, nikoliv o neformální vyjádření.

Zeměpisné názvy, tzn. jména měst, států a ostatních geografických útvarů, jsem řešila podle českého úzu. Pokud se jednalo o název v českém prostředí všeobecně známý, přizpůsobila jsem ho pouze české flexi, jak je běžně zvykem, například: *in Chicago* (O: 5) – *v Chicagu* (P: 9). V jednom případě se v originálu vyskytuje i přezdívka Chicaga – Windy City (O: 7). Vzhledem k tomu, že na rozdíl od přezdívky New Yorku „Big Apple“ český čtenář toto pojmenování Chicaga nejspíše nezná, nezachovala jsem ho a *Windy City* do češtiny přeložila jako *Chicago*. V případě New Yorku jsem pro větší srozumitelnost opatřila místa, kde se jedná o stát, vnitřní vysvětlivkou: *Fifteen years removed from his last experience with New York legislative issues ...* (O: 5) – *Záležitostmi legislativy státu New York* (P: 9). Naopak *New York City* (O: 6) překládám pouze jako *New York* (P: 9). U města *Hyde Park* jsem při první zmínce uvedla vnitřní vysvětlivkou, že se jedná o město, protože se domnívám, že toto

spojení slov bude českému čtenáři asociovat spíše londýnský park nebo případně pořad na ČT 24. Při dalších výskytech jsem ho již ponechala bez vysvětlivky.

Některá cizí jména jsou při české flexi poněkud problematická, zejména kvůli rozdílu výslovnosti a pravopisu. Jednalo se zejména o *Missouri* a *Illinois* (O: 7). Samozřejmě je lze skloňovat, ale nakonec jsem vnitřní vysvětlivkou upřesnila, že se jedná o státy a samotná jména jsem ponechala v takzvaném nominativu jmenovacím: *ve státech Missouri a Illinois* (P: 11). Stejný postup by vyžadovala i řeka Potomac, vzhledem ke shodě jmen řeky a jachty to však nebylo nutné: *In May 1936, he invited the Rosenmans for a Memorial Day weekend Potomac cruise on the presidential yacht, the Potomac.* (O: 16) – *V květnu 1936 pozval manžele Rosenmanovy na prodloužený víkend, kdy se slavil Den obětí války, a podnikl s nimi okružní plavbu prezidentskou jachtou Potomac po stejnojmenné řece.* (P: 19)

Název knihy se v textu objevuje jedinkrát: *A Connecticut Yankee at King Arthur's Court* (O: 6). Do češtiny ji přeložil František Gel jako *Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše* a tohoto názvu jsem se držela. (P: 10)

The Mayflower Hotel (O: 12) je pro amerického čtenáře známý pojem, pro českého však nikoliv. Tuto situaci jsem opět řešila vnitřní vysvětlivkou: *známý hotel Mayflower* (P: 10), abych alespoň naznačila, že v americkém prostředí má toto jméno jednoznačný význam.

4.4. Idioms

Originál je, jak jsem již několikrát podotkla, expresivní autorské vyprávění. Jedním z prostředků expresivity jsou právě idiomy. Jedná se však o jev silně vázaný na výchozí jazyk a kulturu. Při překladu jsem postupovala dvojím způsobem; buď jsem substituovala jsem cizí idiom domácím, nebo jsem, v případě, že jsem nenalezla vhodný ekvivalent, se snažila zachytit sémantiku idiomu a zachovat expresivitu. Pokud nebylo možné zachovat expresivitu v místě původního idiomu, snažila jsem se o kompenzaci jinde. Idiomy jsou v originálu označeny uvozovkami. Při substituci jsem je ponechala i v překladu, v opačném případě nikoliv.

Pro „*old-fashioned Yankee horse trades*“ (O: 9) jsem zvolila druhou možnost, neboť jsem nenalezla odpovídající český idiom. (Navíc, při vyhledávání na internetu se tento obrat nevyskytuje v žádném jiném kontextu než právě doby, o které hovoří námi překládaná kapitola.) Moje řešení vychází z faktu, že Yankeeové byli dobří koňští handlíři a že tedy uměli dobře smlouvat.

A response written by retired Army Brigadier General Hugh Johnson, argued against cutting the tariff in favor of bilateral „old-fashioned Yankee horse-trades“. (O: 9) - *autorem druhého byl brigádní generál ve výslužbě Hugh Johnson, který cla plošně snižovat nechtěl a raději by o jejich podobě smlouval jednotlivě.* (P: 13)

Český ekvivalent nemá ani idiom ve větě *Moley produced a draft that was, in his words, „Sweetness, if not light,“ invoking faith, hope and charity.* (O: 17) Výraz v uvozovkách je pouze odvozený od idiomu „sweetness and light“, který vyjadřuje neupřímnou zdvořilost. Opět jsem nenalezla vhodný český ekvivalent, proto jsem tuto větu přeložila jako *Návrh projevu, který Moley sepsal, byl jeho slovy „samá falešná blahosklonnost“ evokující víru, naději a lásku.* (P: 20) Bohužel se tímto překladem vytratila expresivita. Proto jsem se pokusila o kompenzaci při překladu výrazu *The result was a ragged stitch job* (O: 17) - *Když se tyto dva návrhy daly dohromady, výsledný projev vypadal, jako by ho upekli pejsek s kočičkou.* (P: 20) Navíc je *ragged stitch job* pokračováním „textilních metafor“, které se v textu vyskytují několikrát a fungují také mimo jiné jako prostředek koherence: „*weave the two together*“ (O: 9), „*I was no weaver of fancy phrases.*“ (O: 14), *But in October 1933, Moley was ready to weave.* (O: 14). „Weave a story“ znamená spřádat příběh. I v češtině tedy máme „textilní metaforu“, nelze ji ale uplatnit při překladu všech výše uvedených vět – Moley nespřádá příběh, ale vymýšlí projev, a „spřádat“ se jako označení pro tuto činnost nehodí. V překladu jsem se nesnažila dodržet tento řetězec metafor a každý případ jsem řešila zvlášť. „Pejsek s kočičkou“ je lexikalizovaný frazém zakotvený v české kultuře a použila jsem ho proto, že v čtenáři vzbudí poměrně jasnou představu. Navíc se jedná o hodnocení vypravěče, nikoliv o přímou řeč, takže tím nevkládám české realie do úst amerického občana. Vzhledem k tomu, že jsem při překladu měla spíše sklon ubírat expresivitu, rozhodla jsem se použít narážku na české přirovnání, že něco/někdo „je jako nebe a dudý“: *expect his writers to execute the rhetorical equivalence of cognitive dissonance* (O: 10) jsem do češtiny převedla jako *že se poradcům podaří při psaní*

projevu spojit nebe a dudy. (P: 13), protože o rozdílech mezi projevy pojednává celý předchozí odstavec a mělo by být tedy jasné, že tento obrat odkazuje právě na ně.

4.5. Expresivita

Schlesingerův text je, jak jsem již uvedla, autorské expresivní vyprávění. Autor dosahuje expresivity na jazykových rovinách od lexika až po nadvětné celky.

Jedním z prostředků expresivity v českém textu je v moderní literatuře použití nespisovných koncovek. To jsem se však rozhodla nevyužít, aby text neutrpěl na serióznosti, neboť se jedná spíše o prostředek známý z beletrie než z odborné literatury. Většinou jsem expresivitu řešila na rovině vět z důvodu odlišností českého a anglického jazykového systému. Například Rooseveltovu promluvu „*I see one third of nation ill-housed, ill-clad, ill-nourished.*“ (O: 19) jsem v češtině řešila změnou hlediska: „*Vidím, že třetina národa si nemůže dovolit pořádné domy, pořádný oděv oděv ani pořádné jídlo.*“ (P: 21)

4.6. Syntax

Jedním z prostředků, kterými autor dosahuje čtivosti textu, je kondenzace anglické větné stavby. Při překladu však nastává problém, neboť čeština má méně prostředků kondenzace než angličtina (nebo například přechodníky *sice* v češtině existují, ale jsou značně zastaralé a vyskytují se pouze ve specifických textech) a častěji se uchyluje k použití vedlejších vět. Někdy tedy bylo nutné větnou stavbu rozvolňovat právě vedlejšími větami. Při tomto postupu však dochází k explicitaci, neboť čeština vyjadřuje přesnější vyjádření vztahů mezi větnými členy.

Tyto posuny se v celém překladu vyskytují velmi často, proto ze uvádím jen jeden příklad pro ilustraci.

Also awaiting the Candidate was a former reporter, Louis McHenry Howe, an aide of longer standing than any other in FDR's orbit, having first met the young politician when Roosevelt was a one-term state senator more than two decades earlier.
(O: 8)

V Chicagu ale čekal také Louis McHenry Howe, bývalý reportér, jenž byl Rooseveltovým poradcem déle než kdokoliv jiný. Poprvé se setkali před více než dvaceti

lety, když byl FDR, tehdy mladý politik, senátorem v zastupitelstvu státu New York.
(P: 11)

4.7. Překlad citací z jiných textů

Jak jsem již uvedla v kapitole o překladatelské strategii, pokud existuje český překlad nějakého textu nebo alespoň jeho části, použiji toto řešení ve svém překladu, stejně jako jsem to udělala i u vlastních jmen. Týká se to již mnohokrát zmiňované citace z Bible „*Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane.*“ (P: 19; Lukáš 2, 29) (převzala jsem ji z Bible podle ekumenického vydání z roku 1991, vytvořeného podle ekumenického vydání z roku 1985) a také sloganu z Rooseveltova projevu o New Dealu.

Český překlad věty „*I pledge you, I pledge myself, to a new deal for American people.*“ (O: 6) jsem převzala z *Dějiny Spojených států amerických* (2008): „*Zaslíbují vás, zaslibuji sám sebe novému údělu pro americký lid.*“ (Dějiny: 562; P: 10) Toto řešení sice není úplně ideální, ale použila jsem ho proto, že navazuje na relevantní příručku.

Ve stejné knize můžeme nalézt i překlad věty „*The only thing we have to fear is fear itself.*“ (O: 12) – „*...jediné, z čeho musíme mít strach, je strach sám.*“ (Dějiny: 564; P: 16), který jsem rovněž použila.

Citací z jiných textů, které nejsou přeloženy do češtiny, je však většina a vyskytují se často. Řešila jsem je individuálně tak, aby český překlad co nejlépe odpovídal anglickému originálu a aby zapadal do přeloženého textu.

Věta Henryho David Thoreau „*Nothing is so much to be feared as fear.*“ (O: 12) se do češtiny překládá víceméně stejně jako výše zmíněná fráze z Rooseveltova proslovu. V textu se hovoří o obou dvou a tak, abych je dostatečně odlišila, zvolila jsem se pro Thoreauovu větu knižnější jazyk: „*Ničeho se není možno obávat tolik jako strachu.*“ (P: 15) Thoreau žil v devatenáctém století a český čtenář ví, jak vypadá česká literatura z této doby, což jsem vzala v potaz. Její jazyk zní ve srovnání s dnešní češtinou zastarale, zejména mladším čtenářům. Proto jsem použila jmenný tvar adjektiva *možno*, který je v současnosti považován za formální až knižní prostředek, který je často nahrazován složeným tvarem adjektiva. *To be feared* jsem přeložila jako

obávat se – toto sloveso považuji sice ne za úplně knižní, ale alespoň za formálnější a stylově vyšší obdobu běžněji užívaného *bát se*.

Výpůjčkou z jiného textu je i samotný název kapitoly. V textu se dozvíme, z jakého muzikálu pochází i proč ji autor použil. Dobový muzikál *I'd Rather Be Right* (O: 19) je v českém prostředí neznámý, bylo tedy nutné přeložit jak jeho název, tak i repliku muzikálového Roosevelta „*Grace, take a law.*“ (O: 5) Pro název jsem přistoupila ke změně hlediska a použila jsem negativní podobu slovesa: *Radši bych se nemýlil* (P: 21). „*Grace, take a law*“ (O: 5, 19) je variací na „*take a note*“ neboli „zapsat si (něco)“. V českém prostředí by se sekretářce nejspíše řeklo něco jako „piště“, „piště si“, „pозnamenejte si“ a podobně. Použila jsem druhou zmíněnou variantu a kapitolu jsem tedy nazvala „*Grace, piště si zákon*“.

4.8. Kulturní neekvivalence

Výchozí text je, jak jsem již uvedla, silně vázán na výchozí kulturu. Téma a osoby v něm vystupující budou českému čtenáři blízké, některé reálie je nutné doplnit vnitřními vysvětlivkami, o nichž jsem se již zmínila v kapitole o vlastních jménech. Nastaly však i případy, kdy jsem se rozhodla pro substituci cizího prvku domácím v zájmu lepší srozumitelnosti textu pro českého čtenáře. Toto se týká především převedení anglosaských jednotek délky a míry do metrického systému: *He stood five foot four inches tall, weighed less than one hundred pounds, and seemed chronically ill.* (O: 8) - *Měřil zhruba 163 centimetrů, nevážil ani padesát kilo a neustále působil dojmem, že je nemocný.* (P: 11) Sice jsem uvedla, že pro tento text je překladovost pozitivní vlastnost, avšak na tomto místě jsem upřednostnila vizuální představu, kterou si čtenář po přečtení věty utvoří a kterou následně spojí s následující informací o přezdívce, neboť se domnívám že okamžité vyvolání této vizuální představy u čtenáře (které by při zachování původních jednotek trvalo déle) je zde důležitější než zachování koloritu.

Otázku rozměru jsem řešila i při překladu věty *Roosevelt rewrote the speech on a legal-size tablet of paper.* (O: 11) „Legal size“, tedy 216 x 356 mm je formát papíru typický pro Spojené státy a Kanadu. Substituovat tento formát u nás nejběžnějším formátem A4 (290 x 297 mm) se mi nezdálo vhodné, neboť si rozměry neodpovídají. Americkému „legal size“ je sice nejbližší japonský formát B4 (250 x 353 mm), ale ani ten se u nás nepoužívá úplně běžně. Domnívám se, že primárním sdělením věty je,

že Roosevelt přepsal proslov do bloku a že informace o jeho formátu je až sekundární, tudíž jsem se rozhodla ji vynechat: *Roosevelt přepisoval řeč do poznámkového bloku.* (P: 14) (V originálu sice není sloveso v průběhovém čase, ale pro český překlad jsem zvolila nedokonavý vid, aby věta lépe zapadla do okolního textu, kde jsem použila také slovesa v nedokonavém vidu.)

V originálu jsou dvě místa zcela vázaná na angličtinu, neboť pojednávají přímo o konkrétních anglických slovech. Jedná se o větu „*How do you spell foreclose?*“ (O: 11), kde se jedná o pravopis. Nemůžeme ji přeložit celou, tj. včetně slova *foreclose*, a nemůžeme ji ani přeložit jako „Jak se píše *foreclose*?“, protože český čtenář nemusí znát výslovnost a nemusí mu tedy být zřejmé, jaký je v tomto slově pravopisný problém. Abych ho objasnila, pozměnila jsem trochu podobu otázky: „*Píše se ,e‘ uvnitř slova ,foreclose‘?*“ (P: 14) a vysvětlení jsem uvedla pod čarou jako poznámku překladatele.

Obdobný případ představuje poslední odstavec textu na straně 19, kde se hovoří o slovech „*hard-headedness*“ a „*hard-heartedness*“.

When a final text was produced, FDR marked it up for ease of reading—underlining words to emphasize or noting pauses. „Hard-headedness will not so easily excuse hard-heartedness,“ the second inaugural said, a neat bit of phraseology too easily transposed, as FDR did while reading the draft out loud to himself. To ensure that no such mistake occurred during his actual delivery, the president drew a small circle (the head) over „headedness“ in his reading copy and a small heart over „heartedness“. (O: 19)

Zde je navíc propojena zvuková a vizuální stránka věci – Roosevelt si nad tato slova kreslil značky právě proto, že jsou si zvukově velmi podobná. Odstavec jsem přeložila takto: *Do konečné verze textu si FDR udělal poznámky, aby se mu lépe přednášel – podtrhal si slova, která chtěl zdůraznit, a označil si pauzy. Druhý inaugurační proslov obsahoval i větu „Tvrdé srdce nebudeme moci omlouvat tvrdohlavostí.“ Pro větší názornost si prezident nad „tvrdé srdce“ nakreslil malé srdíčko a nad „tvrdohlavost“ malinké kolečko – hlavu.* (P: 22), aby dával smysl i v češtině. Jako motiv pro užití grafických značek jsem použila *názornost*, neboť stejné kritérium jako v originálu uplatnit nelze. Vypustila jsem informaci o tom, že Roosevelt poprvé při hlasitém čtení slova zaměnil, protože v kontextu „tvrdohlavostí“ a „tvrdého srdce“ by tato informace nedávala smysl. Aby se však původní motivace k použití

grafických značek nevytratila, použila jsem opět poznámku pod čarou, kde se celou situací popsanou ve výše uvedeném odstavci originálu snažím česky popsat.

V textu se vyskytuje i případ, kdy sice anglické slovo má v češtině svůj protějšek, ale vzhledem k tomu, že je zatíženo politickým významem, nebylo možné ho použít. Jedná se o *comrade-in-political-arms* (O: 17), kdy *comrade* nemůžeme přeložit jako „soudruh“, neboť toto slovo je příliš zatíženo negativní konotací s komunistickým režimem v Československu a s komunisty vůbec a zcela ztratilo svůj původní význam. Abych zachovala „armádní konotace“, uchýlila jsem se k neutrálnějšímu výrazu „druh ve zbrani“, ve výsledku je to pak *politický druh ve zbrani* (P: 19).

Kulturní neekvivalence panuje i v oblasti náboženství a církví. Již mnohokrát citovaný úryvek z Bible není při překladu problémem. Potíže však může působit věta *A Chicago native, High held a doctorate in theology, had served as a Methodist minister in China, and while never ordained, was the pastor of a church in Stamford, Connecticut.* (O: 16-17) V České republice ale existuje také Evangelická církev metodistická, proto jsem se obrátila na jejich mluvčího a písemně s ním konzultovala vhodné české ekvivalenty pro slova *minister, ordained a pastor*, abych zachovala jejich terminologii. Podle jeho informací jsem pak větu přeložila takto: *Pocházel z Chicaga, byl doktorem teologie, sloužil jako vyslanec metodistů v Číně a i když nebyl nikdy ordinován, byl pastorem sboru ve Stamfordu ve státě Connecticut.* (P: 19)

5. Typologie překladatelských posunů

Podle dělení posunů, které uvádí Levý ve svém *Umění překladu* (2012) v překladu docházelo hlavně k explicitaci, intelektualizaci a nivelizaci. K explicitaci docházelo zejména kvůli rozdílným presupozicím amerického a českého čtenáře a kulturní neekvivalenci. Aby byl text českému čtenáři přístupnější, používala jsem vnitřní vysvětlivky, vysvětlivky pod čarou a další prostředky. Příklady uvádím zejména v kapitole o kulturní neekvivalenci a v kapitole o vlastních jménech. V důsledku odlišností jazykového systému angličtiny a češtiny, zejména využití polovětných vazeb a s tím související kondenzace větné stavby, kdy bylo při překladu velmi často nutné použít vedlejší věty, docházelo k intelektualizaci, neboť česká věta vyjadřuje jasnější vyjádření vztahů mezi větnými členy a větami. V místech, kde chyběl český ekvivalent, docházelo k nivelizaci. O těchto příkladech se hovoří v kapitole o vlastních jménech, o idiomech a o kulturní neekvivalenci.

Vezmeme-li v úvahu Popovičovo (1974) dělení překladatelských posunů, můžeme konstatovat, že v překladu došlo jak k posunům individuálním, tak k posunům konstitutivním. Konstitutivní posuny vznikly na základě odlišností jazykových systémů, zejména na úrovni syntaxe, které souvisí s rozdílnou stavbou české a anglické věty. Dále to pak byly konstitutivní posuny dané kulturními odlišnostmi. Docházelo tedy k intelektualizaci a explicitaci. Mezi individuální posuny řadím zejména nivelizaci, neboť došlo k změnám v oblasti expresivity stylu.

Závěr

V této práci jsem přeložila část kapitoly „*Grace, Take a Law*“ z knihy *White House Ghosts: Presidents and Their Speechwriters*. Součástí následného komentáře je překladatelská analýza, při níž jsem došla k závěru, že primární funkcí textu je funkce informativní, ale že neméně důležitá je i jeho expresivita. Obě tyto vlastnosti jsem chtěla zachovat i v překladu. Podle toho jsem tedy navrhla překladatelskou strategii a dále jsem uvedla, jaké problémy se při překladu vyskytly a k jakým došlo posunům. V tomto směru byly významnými činiteli expresivita originálu, kulturní neekvivalence a rozdílnost presupozic čtenáře originálu a čtenáře překladu.

Pokud již v relevantním zdroji existoval český překlad některých pojmů z oblasti amerických reálií, držela jsem se ho, abych případně usnadnila čtenáři překladu práci při vyhledávání informací v dalších textech.

Resumé

Cílem této bakalářské práce bylo převést do českého jazyka část kapitoly „*Grace, Take a Law*“ z publikace Roberta Schlesingera *White House Ghosts: Presidents and Their Speechwriters*. Kniha přináší nový pohled na téma amerických prezidentů a politiky a zejména na problematiku jazyku v politice. Za překladem následuje jeho komentář, který obsahuje překladatelskou analýzu, představení překladatelské strategie, výčet nejzásadnějších překladatelských problémů a na závěr také typologii posunů, k nimž došlo. V překladu jsem se snažila zachovat funkce textu, které má originál. Aby však byl text přístupný českým čtenářům, bylo nutné někdy dovysvětlovat.

The aim of this bachelor thesis is to transfer a part of the chapter “*Grace, Take a Law*” from *White House Ghosts: Presidents and Their Speechwriters* by Robert Schlesinger. The book brings a new point of view of American presidents and politics and especially of language in politics. The translation is followed by an annotation which contains the analysis of the source text, the description of the used method, enumeration of the most fundamental translation problems and also the typology of shifts that occurred in the translation. I attempted to preserve the text functions of the source text in my translation. Sometimes it was necessary to explain in order to keep the text accessible for Czech readers.

Bibliografie

Primární

SCHLESINGER, Robert: *White House Ghosts: Presidents and Their Speechwriters*. New York: Simon & Schuster Paperbacks, 2008. 581 p. ISBN-10: 0743291700

Sekundární

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Podle ekumenického vydání z r. 1985. Praha: Česká biblická společnost, 1991.

GREPL, Miroslav: *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 799 s. ISBN: 978-807-1069-805.

HLAVSA, Zdeněk a kol.: *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 2010. 391 s. ISBN: 978-80-200-1327-9.

JAKOBSON, Roman: *Poetická funkce*. Jinočany: H&H, 1995, 747 s. ISBN: 80-85787-83-0.

TINDALL, George Brown a David E. SHI: *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 904 s. ISBN: 978-80-7106-588-3.

Translatologická literatura:

LEVÝ, Jiří: *Umění překladu*. Praha: Nakladatelství Miroslav Pošta – Apostrof, 2012. 367 s. ISBN: 978-80-87561-15-7.

NORD, Christiane: *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam u.a: Rodopi, 1991. ISBN 90-518-3311-3.

POPOVIČ, Anton: *Teória umeleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Bratislava: Tatran, 1975, 293 s.

Slovníky:

FRONEK, Josef: *Velký anglicko-český, česko-anglický slovník*. Voznice: Leda, 2007. 1523 s. ISBN: 978-80-7335-114-4.

KRAUS, Jiří a kol.: *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2006. 879 s. ISBN: 80-200-1415-2.

FILIPEC, Josef a kol.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2001. 647 s. ISBN: 80-200-0493-9.

HORNBY, Albert Sydney, Sally WEHMEIER, Colin MCINTOSH a Joanna TURNBULL: *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. 8. ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, xii, 1780, 119 s. ISBN: 978-0-19-4799041.

Internetové zdroje:

<http://www.huffingtonpost.com/robert-schlesinger/>

<http://www.usnews.com/opinion/blogs/robert-schlesinger/>

http://www.washingtonmonthly.com/about_us.php/

<http://www.salon.com/about/>

<http://www.simonandschuster.biz/corporate/corporate-overview/>

<http://www.moxicopy.com/paper-size-guide.php/>

http://www.guidetomusicaltheatre.com/shows_i/idratherberight.htm/

<http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Příloha